

КУ ХМР
«ЦПРПП»

Цінуємо
Експериментуємо
Надихаємо
Творимо
Розвиваємо

№11(14), листопад, 2023

ОСВІТНІЙ ФОКУС

*Електронне видання комунальної установи Хмельницької міської ради
"Центр професійного розвитку педагогічних працівників"*

м. Хмельницький, вул. Свободи, 2/1
+38 (097) 400-49-07

khmcenterteachers@gmail.com

Офіційний сайт ЦПРПП: <https://cprpp.khm.gov.ua/>

Сторінка у Facebook:
<https://www.facebook.com/khmcenterteachers2021.khm>

ЗМІСТ

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Олена МАТВЄЄВА Формування позитивного іміджу закладу дошкільної освіти засобами інтернет-ресурсів	2
Оксана БОСИК Лідерство і партнерська взаємодія керівника закладу дошкільної освіти	5
Інна ЮРКОВА, Ольга КОВТОНЮК «Школа відповідального батьківства» як форма партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти з батьками вихованців	7
Тетяна ГРИЦАК Емоційний інтелект: як навчити дітей розуміти свої емоції?	9
Лейла ОНИШКОВА Забезпечення сенсорного розвитку дітей молодшого дошкільного віку шляхом використання дидактичних ігор.....	11
Валентина КОВАЛЬЧУК Цікаві зупинки на екологічній стежинці	13
Інна КОСТЮК Граємо з Лисичкою-сестричкою та Вовчиком-братиком (розробка заняття з логіко-математичного розвитку для старшої групи).....	15

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Леся ГЕДЗЬ, Наталія ДЖИГУН Сторітелінг як один із сучасних методів формування ключових компетентностей молодших школярів	17
Любов ХОМАНЧУК Розвиток читацьких навичок молодших школярів шляхом використання інтерактивних ігор	19
Лілія АНТОЩУК Використання елементів практик СЕЕН під час освітнього процесу молодших школярів НУШ	21
Людмила КУЛЕШОВА Використання LEGO-технології в освітньому просторі НУШ	22
Тетяна ЗАБУРМЕХА Тематичні дні – мотиваційний компонент освітнього процесу в початковій школі	24
Ліна ГУК, Людмила ДЖАМАН Виховний захід «Запали свічку пам'яті».....	26

ІНШОМОВНА ОСВІТА

Людмила ДОБРЯНСЬКА Утворення та вживання складнопідрядних речень в німецькій мові (Satzgefügen)	29
Ольга ЛАБАЙ ChatGPT: можливості для вчителів англійської мови	32

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ГАЛУЗЬ

Ольга ЛАЗОВСЬКА Практичний аспект розвитку soft skills (м'яких навичок) на уроках української мови	35

ПРИРОДНИЧА ГАЛУЗЬ

Валентина ВІЛЬБИЦЬКА Від інноваційних освітніх технологій через педагогічну майстерність учителя до формування ключових та предметних компетентностей учнів	38
Ілона БОЧКО Формування навичок пошуково-дослідницької діяльності учнів на уроках географії в умовах Нової української школи	40

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ

Онлайн-курс для розвитку цифрових навичок «Цифровий учитель».....	43

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ

Олена МАТВЄЄВА,
директор Хмельницького закладу
дошкільної освіти №24 «Барвінок»
Хмельницької міської ради

Сучасне життя ставить перед освітянами актуальний напрямок роботи – створення позитивного іміджу закладу дошкільної освіти. Це результат модернізації системи освіти України, інтеграції в європейський простір, здійснення розпочатих інноваційних перетворень професійного навчання освітян нашої країни. Для вирішення цієї проблеми потрібно колективу закладу прийняти конструктивне рішення, бо від нього залежить кінцевий результат – бути закладу одному із перших у рейтинговому списку закладів освіти чи залишатися на нижчих щаблінках.

Заклад дошкільної освіти - це відкрита соціально - педагогічна система, яка активно взаємодіє з батьками вихованців та соціумом. Її проблема, мета, зміст, результати інноваційних процесів, окремих педагогічних нововведень не завжди зрозумілі батькам. Їх очікування сформовані на основі загального уявлення про заклад. Ось тут і виникає необхідність формування іміджу освітньої установи, розкриття і популяризація інноваційних педагогічних, професійних здобутків діяльності колективу. Зробити це можливо через аналіз педагогічної діяльності закладу, розробки та пошук оптимальних шляхів реалізації іміджевої політики закладу дошкільної освіти [4].

Поняттєве поле проблеми охоплює такі терміни, як «імідж» та «імідж закладу освіти». У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «імідж» буквально трактується, як рекламний представницький образ кого-небудь (чи чого-небудь), що створюється для населення [2]. За визначенням Л. Присяжнюк, імідж у широкому розумінні – «це комплекс своєрідних рис і характеристик різного походження, які є засобом формування в аудиторії певного уявлення про будь-який предмет, інститут або особу» [4]. Метою формування іміджу є підвищення конкурентоспроможності освітнього закладу на ринку освітніх послуг, залучення інвестицій, встановлення і розширення партнерських зв'язків. Зважаючи на те, що у XXI столітті взаємодія між людьми у переважній більшості починається у віртуальному просторі - через професійні та непрофесійні контакти у соціальних мережах, блоги, сайти установ і закладів, там же

в аудиторії і формується перше враження про заклад, про керівника та працівників як професіоналів, а також оцінка образу загалом. Слід зазначити, що образ закладу сьогодні – це результати пошуку в Google, тому представлення закладу освіти у мережі Інтернет сьогодні є невід'ємним складником позитивного іміджу.

Визначаючи ресурси, які допомагають створити позитивний імідж закладу освіти у мережі Інтернет, перш за все слід виділити сайт закладу, сторінки у соціальних мережах, групи у соціальних мережах та месенджерах тощо.

Сьогодні сайт або блог закладу є одним із найефективніших інструментів для покращення комунікації та залучення батьків та громадськості. Він популяризує сильні сторони закладу, створює репутацію, яка ґрунтується на довірі серед громади, а ще це краща промоція закладу освіти. Сайт закладу освіти дає змогу спростити комунікацію, презентувати заклад, додати прозорості роботі закладу, упорядкувати робочі процеси та спростити контроль.

За відсутності фінансового ресурсу у вересні 2017 року, скориставшись популярним сервісом ведення освітніх блогів Google Blogger, ми створили блог Хмельницького закладу дошкільної освіти № 24 «Барвінок» Хмельницької міської ради Хмельницької області, який сприяє формуванню позитивного іміджу нашого закладу: <http://dnz24barvinok.blogspot.com/>

Одним з найважливіших етапів створення блогу є його цікаве та змістовне наповнення. Робота над змістом блогу – завжди командна робота, це колективний проєкт. Тут мають бути поєднані зусилля педагогічного колективу та адміністрації закладу.

Порядок функціонування блогу закладу чітко не регламентовано. Однак, слід звернути увагу на те, що на блозі закладу відповідно до ст.30 ЗУ України «Про освіту» має бути обов'язкова інформація про: установчі документи, ліцензію на

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

провадження освітньої діяльності, матеріально-технічне забезпечення, кадрове забезпечення, результати моніторингу якості освіти, річні звіти про діяльність, додаткові освітні послуги, фінансова звітність, наявність вільних місць, правила прийому, матеріали щодо протидії булінгу [5].

Розглянемо структуру та змістовне наповнення нашого блогу. Сторінки основного меню: «Інформація про заклад», «Нормативні документи», «Прозорість та інформаційна відкритість закладу», «Сторінка директора», «Сторінка вихователя-методиста», «Сторінка вчителя-логопеда», «Сторінка інструктора з фізкультури», «Сторінка музичного керівника», «Сторінка практичного психолога», «Сторінка сестри медичної», «Школа батьків майбутніх першокласників», «Безпека життєдіяльності», «Впевнений старт» в дії», «Підвищення кваліфікації та атестація педагогічних працівників», «З досвіду роботи педагогів закладу», «Для дітей та дорослих в період воєнного стану». Усі документи на сторінках блогу доступні для завантаження.

Зараз батьки мають можливість переглянути блог у будь-який час з будь-якого пристрою. Тому на головній сторінці публікуються актуальні новини з життя закладу, оголошення про зустрічі та конкурси, поради, можуть анонсуватись події, що відбудуться, щоб залучати до участі у заходах батьків, партнерів.

Проте, розробка художньо і технічно досконалого блогу закладу і наповнення його контентом не є запорукою успіху без постійного оновлення інформації. Якщо на головній сторінці блогу останні новини датуються минулим місяцем, то бажання відвідувати його зникає, а довіра і повага до освітнього закладу знижується. Саме тому інформація на блозі оновлюється щотижня та публікується в хронологічному порядку.

Ні для кого не є секретом, що соціальні мережі на сучасному етапі в усьому світі набувають все більшої популярності і стають одним із основних джерел інформації для мільйонів людей. Фахівці стверджують, що переважна більшість значущих для суспільства процесів, явищ, подій відбито у соціальних мережах. На переконання А. Бондар, саме цей канал комунікації формує перше враження про відповідний об'єкт, поширюючи певні асоціації та образи серед споживачів інформації [1]. Сьогодні термін соціальна мережа трактується як «платформа, онлайн-сервіс або вебсайт, призначений для побудови, відображення та організації соціальних відносин» [1], «інтерактивний багатокористувацький вебсайт, контент якого наповнюють користувачі мережі» [3]. Відзначають, що соціальні мережі за своєю популярністю перевершують усі традиційні ресурси, не перевищуючи хіба що актуальності пошукових систем. З огляду на означене, можемо припустити, що значна кількість батьків дошкільнят (у т.ч. потенційних) користується соціальними мережами, а тому для формування позитивного образу закладу освіти необхідно використовувати цей важіль впливу, адже в більшості споживачів інформації він викликає позитивне ставлення й довіру.

До соціальних мереж для спілкування належить, зокрема, Facebook, Instagram та YouTube призначені для поширення світлин та відеоконтенту, але при цьому дозволяють обмінюватися повідомленнями, коментувати розміщені матеріали. Тому для висвітлення діяльності закладу вирішили звернутися до відкритих соціальних мереж, які будуть доступні для батьків й громадськості.

Для розміщення відеоконтенту з освітніх заходів створено YouTube-канал, де розміщено 84 відеофрагменти освітнього процесу.

AA dnz24barvinok.blogspot.com

Хмельницький заклад дошкільної освіти № 24 "Барвінок"
Хмельницької міської ради Хмельницької області
Наша адреса: 29009 м. Хмельницький, вул. Симона Петлюри, б. 5411, тел.
e-mail: dnzkhm24@ukr.net

П'ЯТНИЦЯ, 29 ВЕРЕСНЯ 2023 Р.

Дітям про рідне місто!

Напередодні Дня міста Хмельницького педагогами закладу проведено низку освітніх заходів із дітьми - бесіди, демонстрації відео, заняття, квести про рідне місто та його пам'ятки.

Малі барвінчата захоплено знайомилися із визначними пам'ятками міста, його історією та визначними людьми. Раділи, коли впізнавали знайомі місця на фото чи відео, ділилися враженнями від побаченого, розповідали де і з ким бували у місті.

Маленькі патріоти - наші барвінчата добре знають, що вони хмельничани, українці і горді бути ними!

Уся барвінкова родина вітає рідне місто з Днем народження! Бажає йому процвітання у мирній Україні!

Сторінки

- Інформація про заклад
- Нормативні документи
- Прозорість та інформаційна відкритість закладу
- Підвищення кваліфікації та атестація педагогічних працівників
- Сторінка директора
- Сторінка вихователя-методиста
- Сторінка практичного психолога
- Сторінка вчителя-логопеда
- Сторінка музичного керівника
- Сторінка інструктора з фізкультури
- Сторінка сестри медичної
- Школа батьків майбутніх першокласників
- Безпека життєдіяльності
- "Впевнений старт" в дії
- З досвіду роботи педагогів закладу для дітей та дорослих в період воєнного стану
- Батькам вихованця під час каранту

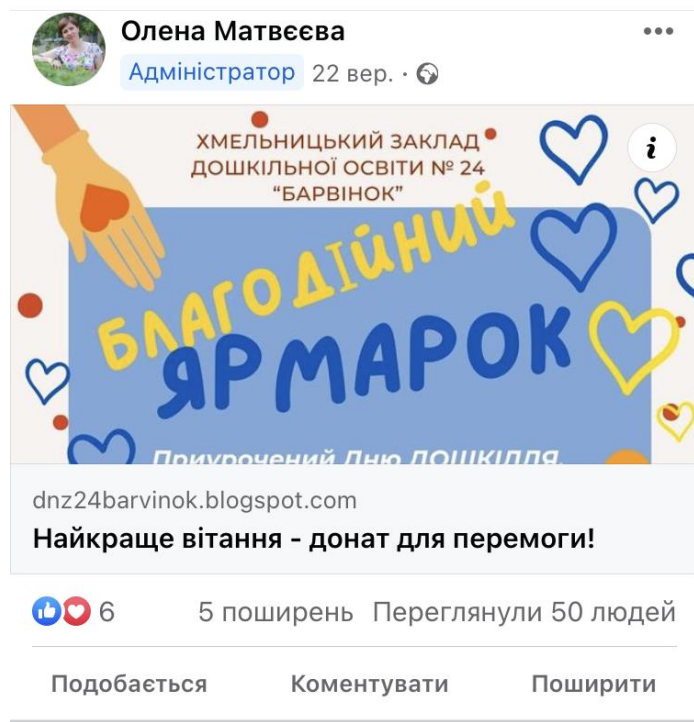
АВТОРИ

- Unklovn
- ХЗДО № 24 "Барвінок"

ПОГОДА

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Також для залучення читачів використали соціальну мережу Facebook, де створена загальнодоступна група освітнього закладу, яка налічує 105 учасників. Корисним і цікавим є те, що при певних налаштуваннях публікувати в групі може будь-який учасник, тобто не лише адміністратор може робити дописи, а й інші члени групи. Тому після подання інформації в блозі розміщуємо «рекламу» в соціальній мережі (короткий текст та посилання на блог). Це дає змогу привернути увагу до блогу.

Таким чином, блог – це багатофункціональний канал комунікації, що включає інформаційну, навчальну, виховну, іміджево-рекламну функції. Одним із важливих завдань блогу є створення позитивного іміджу закладу і просування його на ринку освітніх послуг.

Серед закладів освіти існує велика конкуренція, тому блог закладу, група в соцмережах є потужними інструментами маркетингової політики, адже вони є одними з маркерів, за якими потенційні батьки обирають заклад дошкільної освіти для своєї дитини.

Отже, вміння використовувати в роботі різноманітні інтернет-ресурси як один зі складників медіаграмотності керівника сприяє не лише покращенню якості комунікації між учасниками освітнього процесу, а й формуванню позитивного іміджу закладу освіти.

Список використаних джерел:

- Бондар А. Соціальні мережі як інструмент формування внутрішнього і зовнішнього бренду території. *Політичний менеджмент*. 2012. № 1 – 2. С. 82 – 87.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови: [250 000 сл. та словосполучень з дод. та доп.] / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К., Ірпінь: Перун, 2009. 736 с.
- Данько Ю. Соціальні мережі як засіб політичної комунікації. *European Political and Law Discourse*. 2015. Vol.2, Iss. 2. P. 204 – 209.
- Присяжнюк Л. А., Томаш Кук. Формування позитивного іміджу закладу загальної середньої освіти в контексті його інноваційного розвитку. *Молодий вчений*. 2019. № 5.2 (69.2), С. 19-25
- Про освіту : Закон України від 5.09.2017 р. № 2145-VIII.
URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

ЛІДЕРСТВО І ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Оксана БОСИК,
директор Олешинського закладу
дошкільної освіти «Сонечко»
Хмельницької міської ради
Хмельницької області

Сьогодення ставить перед закладами дошкільної освіти нові виклики, які потребують від керівника швидкого реагування. Однією із важливих умов забезпечення ефективного функціонування закладу освіти в сучасних умовах є оптимізація управління. Очевидним став той факт, що традиційні принципи, методи і засоби управління не забезпечують ефективного розвитку закладу освіти, його конкурентоспроможності в умовах глобалізації. Управління вимагає не лише професійних знань, умінь і навичок від керівника, але й лідерських якостей, що дозволить йому успішно реалізувати свій творчий потенціал в управлінській діяльності. Для вирішення цієї проблеми необхідно, щоб керівник закладу освіти був насамперед лідером та використовував інноваційні підходи в управлінській діяльності.

У сучасному надзвичайно динамічному світі постійно змінюються завдання, що стоять перед закладом дошкільної освіти, і керівник розглядається як «лідер команди лідерів», який визнає таланти своїх співробітників, розширює їх права та обов'язки для вироблення й реалізації єдиної освітньої мети.

Лідерство має велику кількість трактувань і форматів. Лідером є людина, яка веде за собою команду для досягнення спільної мети.

Лідерство – це соціально-психологічне явище, яке виникає і реалізується тільки в суспільному середовищі. Як явище лідерство відоме ще з давніх-давен, як категорія соціальної психології почало вивчатися з кінця XIX ст. Як справедливо зазначає Ж.Блондель, лідерство древнє, як людство. Воно універсальне й неминуче. Існує скрізь – у великих і малих організаціях, у бізнесі і релігії, у профспілках і благодійних організаціях, у компаніях і університетах, у неформальних організаціях і вуличних ватагах. Це ознака номер один будь-якої організації. Скрізь, де утворюється група, виникає і лідерство.

Лідерство – це відносини домінування і підкорення, впливу й наслідування в системі міжособистісних і групових відносин.

Лідер (від англ. leader – ведучий) – авторитетний член організації чи соціальної групи, особистий вплив якого дозволяє йому відігравати істотну роль у соціально-політичних ситуаціях і процесах, у регулюванні взаємовідносин у колективі, групі, суспільстві.

У своїй книзі «Політика як мистецтво керівництва» американський політолог Р.Такер застерігає від ототожнення лідерства з функціями посадових осіб у державному або партійному апаратах. Він зазначає, що лідерство – це щось значно більше, ніж аналіз і прийняття державно-владних рішень, це вплив на розум, енергію тих людей, яким належить зіграти свою роль у тому чи іншому процесі.

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Незважаючи на різні підходи до визначення лідерства, в інтерпретації терміну «лідер» можна виділити два основних значення.

По-перше, лідер – це індивід, який володіє найбільш вираженими «корисними», з точки зору групи, якостями яким його діяльність щодо задоволення інтересів даної групи є найпродуктивнішою. Вплив лідера базується на такому психологічному феномені, як ідеальна представленість у сприйнятті членів групи.

По-друге, лідер – це індивід, за яким група визнає право на прийняття рішень, найзначніших з точки зору групового інтересу. Авторитет лідера заснований на вміннях об'єднувати, згуртовувати учасників групи заради досягнення спільної мети.

Отже, розуміння феномена лідерства неможливе без аналізу взаємодії лідера і групи.

У професійному стандарті «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» виділяється трудова функція «Лідерство і партнерська взаємодія»:

- здатність до самопрезентації та презентації діяльності закладу дошкільної освіти;
- здатність до адаптивності та стресостійкості, швидкого реагування на зміни під час професійної діяльності;
- здатність до ефективного врегулювання конфліктів та профілактики професійного вигорання.

Як і в будь-якій професійній діяльності, в освіті ефективність управління та діяльності залежить від наявності лідерських якостей у керівника. Лідерство в освіті є специфічним, оскільки включає не просто високий рівень індивідуального розвитку, а й здатність генерувати ідеї, підходи, створювати нові технології, вміти актуалізувати внутрішній потенціал послідовників, ініціювати саморозвиток особистостей.

Відтак, якості лідера в освіті включають як класичні (вміння поставити мету, відповідальність, рішучість, впевненість, врівноваженість, освіченість та інтелектуальність), так і специфічні (далекоглядність, вміння визначати пріоритети, вміння мотивувати, володіння мистецтвом міжособистісних стосунків, харизма, гнучкість, рішучість і твердість).

Тому однією з моделей управління закладу дошкільної освіти, яка здатна забезпечити успіх, повинно стати лідерство. Лідерство як модель управління стимулює інноваційну поведінку педагогів, забезпечує використання новацій на всіх рівнях організації. Роль лідера набирає вагомого значення в діяльності співробітників. Особистісні якості лідера, стиль поведінки визначає його ставлення до підлеглих. Завдяки домінуючій позиції лідери відіграють важливу роль у формуванні поставленої мети освітньої організації, поглядів педагогів, оскільки управляють

людськими ресурсами та володіють комунікативними здібностями. Лідер закладу дошкільної освіти використовує різні технології для ефективності управлінської діяльності. Педагоги покладають на такого керівника відповідальність за прийняття рішень, отримані результати та виявляють готовність до трансформацій. Розвиток лідерських якостей має бути головним напрямом процесу професійного розвитку керівників освітніх організацій. Саме система розвитку лідерських якостей керівників закладів дошкільної освіти має забезпечити формування у них лідерського світогляду та отримання досвіду лідерської взаємодії. Керівники мають освоювати різні аспекти управління, повинні не тільки формувати і розвивати лідерські навички, а й професійні компетентності та алгоритми виконання управлінських завдань. У сучасних складних соціально-економічних умовах, нестабільних умовах зовнішнього середовища, які вимагають від керівника закладу дошкільної освіти ухвалення оригінальних, творчих рішень, гнучкості, лідерство можна розглядати як модель ефективного управління закладом дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

- Антонова З. Психологічні особливості лідерства та керівництва / З. Антонова // Педагогіка і психологія професійної освіти, 2016. – № 4. – С. 120–127.
- Василенко С.В. Авторитет та лідерство командира в сучасних умовах / С.В. Василенко // Вісник національного університету оборони України, 2013. – № 6 (37). – С. 196–201.
- Васильченко Л. В. Управлінська культура і компетентність керівника. Харків : Основа, 2007. 176 с.
- Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» № 620-21 від 28.09.2021 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-kerivnik-direktor-zakladu-doshkilnoyi-osviti>
- Освітнє лідерство: від теорії до практики : монографія / авт. кол. ; за наук. ред. В. Р. Міляєвої ; Київський університет імені Бориса Грінченка [Електронне видання]. – Київ ; Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2021. – 296 с.
- Петренко В. А. Управлінська компетентність керівника закладу дошкільної освіти: теоретичний аспект. Імідж сучасного педагога. 2022. № 2 (203). С. 22–25. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-2\(203\)-22-25](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-2(203)-22-25)

«ШКОЛА ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА» ЯК ФОРМА ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З БАТЬКАМИ ВИХОВАНЦІВ

Інна ЮРКОВА,
директор Хмельницького закладу
дошкільної освіти №23 «Вогник»
Хмельницької міської ради

Ольга КОВТОНЮК,
практичний психолог Хмельницького закладу
дошкільної освіти №23 «Вогник»
Хмельницької міської ради

*Щоб бути в пам'яті дітей завтра,
потрібно бути у їх житті сьогодні.
Барбара Джонсон*

Законом України «Про дошкільну освіту» визначено, що батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність перед суспільством і державою за розвиток, виховання і навчання дітей, а також збереження їх життя, здоров'я, людської гідності.

Підвищення культури відповідального батьківства посилює необхідність педагогічного просвітництва сімей, які опинилися перед численними соціальним, духовними, екологічними викликами сьогодення.

Взаємодія закладів дошкільної освіти з родинami як учасниками освітнього процесу спрямована на формування високого рівня психологічної культури всіх учасників освітнього процесу.

У цих умовах педагогічний колектив закладу дошкільної освіти ініціює різні форми участі батьків в освітньому процесі.

Професійним стандартом «Вихователь закладу дошкільної освіти», однією із трудових функцій визначено партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, що передбачає здатність педагога залучати учасників освітнього процесу на засадах партнерства та взаємної відповідальності. При цьому педагог в залежності від кваліфікації повинен визначати і враховувати запити та очікування усіх учасників освітнього процесу; надавати консультативну інформаційну підтримку батькам здобувачів освіти; використовувати інноваційні форми, методи та засоби педагогічного просвітництва батьків.

Професійним стандартом «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» визначено трудову функцію управління закладом дошкільної освіти, яка передбачає комунікативну компетентність – здатність до ефективної комунікації керівника з батьками як рівноправними учасниками освітнього процесу.

Взаємодія з батьками – напрям діяльності закладу дошкільної освіти, який був і залишається одним із найважливіших і стратегічних.

Партнерство – спільна діяльність, яка ґрунтується на спільних правах і обов'язках, спрямована на досягнення спільної мети.

З метою налагодження партнерської взаємодії в закладі дошкільної освіти за ініціативи практичного психолога було започатковано **курс «Школа відповідального батьківства»**. Педагогом обрано гасло діяльності школи: «Бути батьками - не просто».

Цільова група курсу - батьки, які мають дітей віком від народження до 6 років та які прагнуть покращити своє розуміння у питаннях розвитку та виховання дитини.

Цінність курсу: можливість впевнитися батькам, що проблеми у вихованні дітей мають й інші сім'ї; познайомитися з досвідом інших родин і домовитися про взаємодопомогу на подальше; навчитися оцінювати свою поведінку, свої дії з позиції дитини; набуті нові знання та практичні навички, що допомагають відчувати задоволення від батьківства; змінити на краще стосунки з дітьми та зробити їх щасливими.

Принципи курсу, які лежать в основі ідеї його організації:

- ✓ Бути батьками - найважливіша та найскладніша робота.
- ✓ Батьки - основа сім'ї, найперші та найважливіші вчителі своїх дітей та приклад для наслідування.
- ✓ Щоб піклуватися про дітей, батьки повинні піклуватися про себе.

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

- ✓ Потрібно вчитися бути батьками.
- ✓ Ми вчимо своїх дітей словом та власним прикладом. Своїми словами та своїми діями ми моделюємо навичку спілкування дітей з оточуючими, формуємо вміння справлятися зі стресом та негативними емоціями, вчимо, як потрібно піклуватися про себе.
- ✓ Кожен батько/мати та кожна дитина є особливими. Єдиного правильного способу бути батьком/матір'ю не існує.

Формою проведення зустрічей з батьками в Школі відповідального батьківства практичним психологом обрано семінарсько – тренінгові заняття. На заняттях батьки мають можливість отримати теоретичну інформацію за темою зустрічі, а також здобути практичні навички спілкування, використання психологічних прийомів, технік управління своїм станом та поведінкою. Причому батьки отримують конкретні рекомендації та настанови практичного психолога щодо алгоритму поводження з дитиною у певних ситуаціях, як можна продемонструвати свої почуття, що необхідно зробити для попередження конфліктних ситуацій тощо.

Метою зустрічей є:

- просвіта батьків спрямована на підвищення їхньої психолого-педагогічної культури;
- розвиток позитивного сприйняття своїх дітей, себе самих, навколишнього світу;
- розвиток психологічних умінь попереджувати причини виникнення непорозумінь та конфліктів у сім'ї;
- отримати конкретні поради фахівця щодо розвитку дітей з урахуванням закономірностей віку.

Структура курсу. Курс складається з семи занять, тривалість заняття - 1 година 20 хвилин. Заняття проводяться один раз на місяць у форматі очної зустрічі. Чисельність учасників - 15-18 батьків; реєстрація учасників зустрічі здійснюється попередньо з метою формування цільової групи, яка зацікавлена певною темою.

Теми занять визначаються актуальними проблемами конкретної цільової групи з врахуванням індивідуальних звернень батьків.

Враховуючи запити батьків, практичним психологом визначено теми:

⇒ «У садочок - без проблем, або що таке адаптаційний період».

Мета: ознайомити батьків з основними компонентами заняття, сформувані навички ефективної взаємодії.

⇒ «Психологічна готовність дитини до школи».

Мета: налагодження ефективних стосунків у процесі спілкування та використання інтегративних форм роботи.

⇒ «Емоції в житті дитини».

Мета: формувати в учасників довірливі стосунки під час проведення заняття.

⇒ «Діти і гаджети».

Мета: формувати уявлення про психологічне здоров'я і вплив медіа засобів на розвиток дитини.

⇒ «Психологічна компетентність сучасної родини».

Мета: допомога в усвідомленні та важливості емоційного комфорту дитини в сім'ї та вплив на розвиток дитини.

⇒ «Агресія і агресивність у дітей дошкільного віку».

Мета: формувати уявлення батьків про причини агресивної поведінки у дітей.

⇒ «Спілкування з дітьми - запорука гармонійного розвитку дошкільника».

Мета: формувати навички толерантного спілкування у стосунках з дітьми.

Структура семінарсько – тренінгового заняття:

Вступна частина (створення теплої доброзичливої атмосфери, зняття напруги, втоми, формування позитивного налаштування на заняття). Обов'язковою є вправа «Привітання», під час якої всі учасники мають змогу познайомитися, висловити свої очікування, страхи, проблеми, налаштуватися на приємне проведення часу.

Основна частина (теоретичний блок у формі інформаційного повідомлення, напрацювання навичок знаходження ефективних форм діяльності).

Теоретичний блок у структурі зустрічі поділено на дві частини, аби не перевантажувати батьків, оскільки інформація може сприйматися складно.

Мета теоретичного блоку: донести батькам інформацію про вікові, психологічні особливості розвитку дітей. По завершенню кожної частини теоретичного блоку практичний психолог проводить з учасниками зустрічі практичні вправи для відпрацювання отриманого теоретичного матеріалу. Важливо, щоб кожне інформаційне повідомлення було пропрацьоване батьками особисто на практиці. Також кожна зустріч включає діагностику відповідно до теми. Діагностична методика підібрана таким чином, щоб батьки анонімно, самостійно могли визначити ті чи інші особливості чи прогалини у вихованні своїх дітей, а головне, без розголосу і осудження інших учасників.

Заклучна частина (рефлексія, позитивне завершення заняття).

Пріоритети в організації роботи Школи відповідального батьківства – йти за потребами та запитамі батьків. Тому практичним психологом як куратором курсу на зустрічі можуть бути запрошені фахівці з інших сфер. ■

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ЯК НАВЧИТИ ДІТЕЙ РОЗУМІТИ СВОЇ ЕМОЦІЇ?

Тетяна ГРИЦАК,
практичний психолог Хмельницького закладу
дошкільної освіти №10 «Веселка»
Хмельницької міської ради

Що це за новомодне поняття, чому EQ такий важливий для щасливого та повноцінного життя, а також як навчити дитину розуміти свої емоції та керувати ними?

Дошкільний вік - це період інтенсивного емоційного розвитку дитини, період формування її вищих емоцій. У цей час відбувається збагачення та насичення різноманітністю емоційного життя, що пов'язано із процесом наростаючого статевого дозрівання та чуттєвим впливом навколишнього середовища [2].

Емоційний інтелект – це здатність розуміти й керувати власними емоціями та емоціями інших людей. Розвиток EQ у дітей сприяє соціальній адаптації, допомагає ефективно комунікувати з оточенням і розв'язувати конфлікти. Емоційний інтелект сприяє розвитку емпатії, логічного мислення та стресостійкості.

Емоційне благополуччя дитини - головна умова її фізичного, духовного, соціального, морального, психологічного здоров'я. Емоції не зникають, а відкладаються в підсвідомості.

Деякі дослідження доводять, що діти з розвиненим емоційним інтелектом мають менше шансів на розвиток психічних та емоційних проблем у майбутньому [5].

Емоційний інтелект не передається генетично. Його потрібно розвивати з раннього віку. Щоб підвищити рівень EQ, потрібна підтримка дорослих.

Які ж **складові емоційного інтелекту**? Деніель Гоулман, котрий вважається одним із родоначальників теорії EQ, виділяє такі критерії розвинутого емоційного інтелекту:

- ✓ **Самосвідомість** – здатність розуміти власні емоції.
- ✓ **Саморегуляція** – здатність оцінювати свої негативні емоції.
- ✓ **Мотивація** - здатність мотивувати себе та радіти власним досягненням.
- ✓ **Емпатія** – вміння ідентифікувати та розуміти емоції інших.
- ✓ **Соціалізація** – навички комунікації та здатність вирішувати конфлікти [1].

Ці основні критерії розвиваються на різних етапах дошкільного дитинства відповідно до вікових особливостей дитини, завдяки поєднанню різних форм навчання. Розвиток емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку відбувається шляхом використання таких методичних засобів, як:

- рольові ігри;
- психогімнастика;
- комунікативні ігри;
- ігри та завдання, спрямовані на розвиток довільного мислення, уваги, пам'яті та мовлення;
- ігри, спрямовані на розвиток уяви, фантазії;
- релаксація;
- використання емоційно-символічних методів [4].

З чого ж починати в дитячому садочку роботу з емоціями?

Перше – це розуміти дорослим і говорити про це дітям, що всі емоції важливі й потрібні, і кожна людина (дитина) має право їх відчувати, в тому числі і сум, і гнів, і злість, не тільки позитивні (радість, щастя, задоволення тощо). У психологічній науці зазвичай не класифікують емоції на позитивні і негативні, а в повсякденному житті ми часто так робимо. Дорослим, які поруч з дітьми, теж варто усвідомити, що дитина має право радіти і голосно сміятися, злитись і проживати свою злість.

Друге, на що варто звертати увагу, – це навчання діток ідентифікувати свої емоції. І тут педагогу потрібно запастись терпінням і при кожній нагоді, якщо цього потребує ситуація, робити акцент на емоціях і почуттях, які переживає в даний момент дитина, допомагати розібратися, за можливості, підказувати, як дитині розуміти себе і свої почуття.

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Кожен педагог знає, що коли дитина емоційно збуджена, теж потрібно бути поруч, щоб допомогти дитині переключитись чи опанувати себе (залежить від віку дитини). У цьому випадку могла б допомогти методика «Два поверхи» [6], що сприяє поясненню розумом (когнітивною сферою) свого емоційного стану, тобто за допомогою дорослого дитина зможе дати відповіді на запитання: Що ти зараз відчуваєш? Що з тобою відбувається? Яку емоцію ти зараз переживаєш? Ти злишся? Ти ображаєшся? Ти радієш?

Тобто, якщо дитина, навіть, ще не може зрозуміти і пояснити свій стан, то дорослий своїми підказками здатен допомогти їй це зробити. Після усвідомлення емоції варто запитувати: А що б ти зараз хотів(ла)? Ти б хотів(ла) щось сказати/ зробити/ відповісти/ попросити?

Так дитина навчається зрозуміти, що вона відчуває і що їй хочеться в даний момент. У цьому випадку йде мова про поєднання емоційної і когнітивної сфер, саме таке поєднання допомагає розвивати емоційний інтелект дитини. Відбувається одночасно налагодження діади емоції-розум, коли емоції стають розумними, а розум емоційним.

Також розвитку емоційного інтелекту в дошкільному віці сприяють, казки та їх обговорення після прочитання - казкотерапія. Послугуватися розвитку емоційного інтелекту можуть засоби арт-терапії, а саме: музикотерапія, танцювальна терапія, прикладна творчість тощо.

Пропоную добірку ігор, які можна активно використовувати у роботі з дітьми.

Коробочка щастя

Ця гра розвиває не тільки EQ, але й уяву і пам'ять. Запропонуйте дитині створити у голові свою «коробочку щастя». Туди нехай складе все, що викликає задоволення і радість. Важливо, щоб були залучені всі п'ять почуттів: нюх, зір, дотик, слух, смак.

Наприклад: смак — шоколад; нюх — запах квітучої сливи; слух — шум моря; зір — усмішка дитини.

Мова емоцій

Такий метод рекомендується не тільки у спілкуванні з дітьми, але і з колегами, друзями, членами сім'ї. Вправа допоможе краще зрозуміти свої емоції та емоції інших людей. Візьміть за звичку говорити: «Я відчуваю ..., тому що... Я хотів (ла) би ...». Наприклад: «Я засмучена, тому що ти розбив мою улюблену вазу. Я хотіла б, щоб ти був акуратнішим. А тепер давай разом приберемо».

Що я відчуваю сьогодні?

Кожен день дитина вибирає емоцію дня. Грати можна в будь-якому віці. Роздрукуйте картинку із зображенням емоцій. Нехай дитина вибере картинку і розповість: «Сьогодні я відчував радість/смуток/злість/..., коли...». Це вчить усвідомленого сприйняття емоцій і вмінню їх проживати та не боятися.

Шість емоцій на моєму обличчі

Позмагайтеся, в кого краще виходить зображати всі емоції: гнів, радість, страх, огиду, смуток, інтерес, здивування і так далі. Можна робити перед дзеркалом або показувати одне одному. Весело, правда ж?

Вгадай емоцію

Усі учасники по черзі зображають емоцію, а інші намагаються вгадати. Грати можна удвох і в компанії.

Читаємо емоції з картинок

Візьміть книжку із зображенням людей. Можна використовувати спеціальну літературу, саморобний альбом із картинками з інтернету і навіть звичайний журнал або газету. Спробуйте разом із дитиною визначити, які емоції відчуває людина на фото або на малюнку. Обговоріть свої здогадки. Уміння вгадувати емоції за обличчям допоможе у спілкуванні з людьми.

Лінії емоцій

Запропонуйте дитині на свій смак намалювати сумну лінію, радісну, скривджену, гнівну, щасливу тощо. Намалюйте, як ви бачите лінії з різними емоціями. Порівняйте малюнки. Ця гра не тільки розвиває уяву, а й допомагає наочно побачити різницю між сприйняттям.

У маленьких дітей недостатньо життєвого досвіду, тому основне завдання психологів, педагогів - допомогти їм набутти досвіду, вміння справлятися з труднощами, що сприяє переживанню успіху, радості від уміння самостійно знайти відповідь, досягнути бажаного результату.

Список використаних джерел:

- Гоулман Д. Емоційний інтелект. -Х.: Віват, 2019. С.512
- Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві) / О. Л. Кононко. К.: Освіта, 1998. С.255.
- Котик Т. Методологічні засади періодизації становлення розвитку педагогічних наук та досліджуваних проблем і явищ.- Івано-Франківський ІППО, ПНУ імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, 2020, Освітні обрії 50 (1), С.13-17.
- Кучеренко Ж. Емоційний інтелект дошкільників: шляхи розвитку. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2016. № 7. С. 54–59.
- Чернявська А. Емоційний інтелект – запорука успішного навчання. Молодь і ринок. 2012. №12(95). С. 136–139.
- Школа уважності. Мозок як будинок: гра для розвитку емоційного інтелекту. URL: https://shkolavnimatelnosti.com/mosg_kak_dom/?fbclid=IwAR1-23OB8su5dSMgFKKLP3qXarx5Wv-MeR-jl7-dXSfs1-OjgEF0RMxWsQo

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЕНСОРНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

Лейла ОНИШКОВА,
вихователь Хмельницького закладу
дошкільної освіти №57 «Перлінка»
Хмельницької міської ради

Однією з основних проблем сьогодення є створення умов для своєчасного повноцінного розвитку кожної дитини, формування її життєвих компетентностей. Формування повноцінної особистості, неможливе без належного розвитку органів чуття, оскільки чуттєве сприймання є основою розумового і морального буття. Це означає, що розвинуті органи чуття є передумовою інтелекту й вихованості особистості. Дитина, яка оволоділа сенсорною культурою, не тільки звертатиме увагу, виокремлюватиме якості предметів і явищ навколишнього світу, а й самостійно набуватиме знань, відкриватиме свій внутрішній світ, що значно важливіше для неї, ніж готові повідомлення дорослих. Сенсорний розвиток, з одного боку, є фундаментом загального розумового розвитку дитини, з іншого боку, має самостійне значення, оскільки повноцінне сприймання необхідне і для успішного навчання дитини у дитячому садку, і є необхідним для успішного засвоєння багатьох навчальних дисциплін у школі, і для багатьох видів праці у дорослому житті, та формуванні здібностей до різних видів творчої діяльності.

Сенсорний розвиток дитини – це розвиток її сприйняття й формування уявлень про зовнішні властивості предметів: їхню форму, колір, величину, розташування у просторі, а також запах, смак тощо.

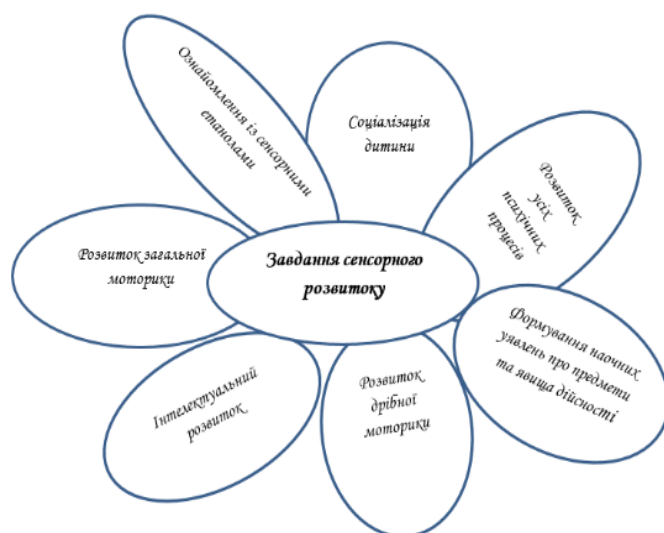
Значення сенсорного виховання в ранньому й дошкільному віці важко переоцінити. Саме цей вік найбільш сприятливий для вдосконалення діяльності органів чуття, накопичення уявлень про навколишній світ. Повноцінний сенсорний розвиток, є однією з базових компетентностей дитини раннього й дошкільного віку.

Сенсорне виховання (лат. sensorium – орган чуття) – це система педагогічних впливів, спрямованих на формування способів чуттєвого пізнання, удосконалення відчуттів і сприймань.

Зміст сенсорного виховання: коло властивостей та якостей предметів і явищ, які має опанувати або засвоїти дитина; він визначається різноманіттям як особливостей навколишнього світу, так і видів діяльності.

Мета сенсорного виховання: формування сенсорних здібностей дітей.

Завдання сенсорного розвитку дітей 4-го й 5-го року життя:

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Сенсорні еталони – це загальноприйняті зразки зовнішніх властивостей предметів.

Сенсорно компетентною слід вважати дитину, яка вільно застосовує набуті сенсорні знання, проявляє своє «Я» при розв'язанні завдань, володіє різними способами пізнання світу й отримує задоволення від його пізнання. Формування сенсорної компетентності дитини дошкільного віку проходять через усі сфери та змістові лінії як основа набуття реальних базових знань.

Одним з важливих засобів сенсорного розвитку є дидактична гра. Ще В. Сухомлинський писав: «У грі розкривається перед дітьми світ, розкриваються творчі можливості особистості. Без гри немає і не може бути повноцінного розумового розвитку».

Гра – універсальний спосіб виховання і навчання дитини. Ігри, що розвивають сенсорне сприйняття, дуже потрібні дитині дошкільного віку. Вони приносять в її життя радість, інтерес, впевненість у собі і своїх можливостях. Ігри, в яких використовуються дії з предметами, розвивають не тільки дрібну моторику, а й сприйняття, увагу, пам'ять, мислення і мову дитини.

Завдання вихователя полягає в організації ігрового місця малюка, насиченні його такими предметами, іграшками, граючі з якими, дитина вчиться розуміти їх властивості – величину, форму, а також колір, тому що правильно підібраний дидактичний матеріал, іграшки привертають увагу дитини до властивостей предметів.

На цьому етапі з боку педагога важливі: підтримка спонтанних проявів дітей; заохочення ініціативи та зусиль дитини, незалежно від результату діяльності; висока мовленнєва активність педагога у називанні властивостей і співвідношень предметів; не вимагання від дитини повторення; надання дитині допомоги в разі

необхідності; виправлення помилок без дорікання за них.

Варто відмітити, що саме діяльність у формі гри здатна допомогти дитині дошкільного віку перейти від простого сприйняття предметів до поступового усвідомлення їх значення і вміння самостійно використовувати в реальному житті.

Таким чином, можна зробити висновок, що дидактичні ігри та вправи — це значна невід'ємна частина сенсорного виховання, що може використовуватись як впливовий чинник розвитку особистості.

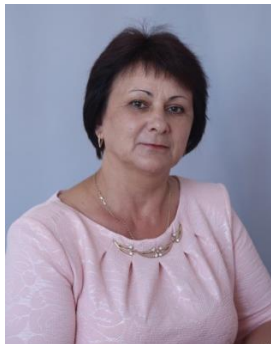
У своїй роботі я використовую безліч ігор. Більш детально з деякими з них можна ознайомитися за покликанням <https://docs.google.com/document/d/1nvOlyDnF7ucljxr-Ca3VAC41UJVViBZaV/edit> та QR – кодом:

Список використаних джерел та літератури:

- Азарова Л.Г., Франчук Н.П. Організація ігрової діяльності дошкільників як соціально-педагогічна проблема. Київ: Наукові роботи, 2016. С. 9–15.
- Білан О.І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля», ТОВ Мандрівець, Тернопіль, 2022 рік.
- Дятленко Н., Гончаренко А., Шевчук А. та ін. Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ. - К., 2010. – 128с
- Панасюк Т. Інноваційні технології: обмінюємося досвідом // Дошкільне виховання. – 2010. – №7. – С.18-19
- Козлова С.А., Куликова Т.А. Дошкільна педагогіка: Навч. посібник для студентів пед. навч. закладів. 3-є вид., 2001. 416 с. ■

ЦІКАВІ ЗУПИНКИ НА ЕКОЛОГІЧНІЙ СТЕЖИНЦІ

Валентина КОВАЛЬЧУК,
вихователь Хмельницького закладу
дошкільної освіти №10 «Веселка»
Хмельницької міської ради

Мета: розширювати і уточнювати знання дітей про ліси рідного краю, про дерева, кущі, птахів, рослин. Закріплювати знання про життєві форми рослин (дерев, кущів, трав'янистих рослин). Формувати вміння розпізнавати рослини лісу, визначати, в якому ярусі вони знаходяться. Розвивати спостережливість, увагу, пам'ять. Виховувати екологічну культуру, гуманне і шанобливе ставлення до рослин. Ознайомлювати дітей з приказками, загадками, легендами про рослин.

Крокуючи «екологічною стежиною» до лісу, слід звернути увагу дітей на висоту сонця, стан неба, форму хмар, температуру повітря.

Зупинка 1. Якщо хочеш щось побачити у лісі – стань невидимим.

Запропонувати дітям пригадати правила поведінки в природі (не ламати гілля, не руйнувати мурашники, не відходити далеко від вихователя, не розмовляти голосно).

Зупинка 2. Хто живе у лісовому домі?

Запропонувати дітям поміркувати: чому ліс називають домом? Кожне дерево, кущик і травинка - це вже будиночки, в яких живуть комахи, птахи, звірі. Звернути увагу на дерева: чи всі вони однакові за висотою, шириною, будовою?

Загадка 1:

Що за дерево таке:

І високе, і струнке.

Коли літо настає,

Пухом землю всю вкриває. (Тополя)

Загадка 2:

Біла кора, тоненькі віти.

Що то є? Відгадайте, діти. (Береза)

Діти порівнюють березу з тополею.

Зупинка 3: Березова.

Вірш «Берізка»

Як прийшла до нас уквітчана весна,

Посадив я берізку край вікна.

Став я берізку поливать,

Став пісеньку веселу їй співать.

Ти рости, моя берізонько, рости,

Буйним листом всім на радість шелести.

Немає більш поетичного дерева в наших лісах, ніж береза. У народі її називають: береза пухнаста, біла береза, березник. Береза одна із перших дерев одягає зелене вбрання, тому й місяць, що починав рік, називався березозіль. Українська мова зберегла давню назву. Вслухайтесь: місяць берези - березень.

У берези дуже тонка і ніжна кора, і щоб сонце її не спалило, природа наділила її білим кольором. Білий колір захищає березу від перегрівання.

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

З березових бруньок і листочків виробляють ліки від застуди, кашлю, ангіни, а також п'ють їх, коли болить живіт; натирають ними вражені місця, миють голову під час випадіння волосся. Узагалі народна та наукова медицина широко використовує березу. Настій з бруньок та листків - сечогінний та жовчогінний засіб. Свіжі листки допомагають під час ревматизму, вгамовують біль в уражених місцях. Цілющі властивості має березовий сік, який вживають у народі в усіх випадках, коли потрібне загальне оздоровлення й поліпшення речовин в організмі.

Вірш «Берізка»

Білі ніжки у берізки,
Чобітки юхтові
І сережки золотисті
В кучерях шовкових.
На грудях вишиванка
Мережана, біла.
Усміхнулася берізка,
Як дівчинка мила.

Запропонувати дітям провести рукою по березовій корі, по тріщинах, по бересті. Побажати деревцю добра (сонечка, водички, лагідного вітерця).

Зупинка 4: Придорожна аптека.

- А тепер, діти, відгадайте ще одну рослину: росте біля стежок, листки прикладають до ран, наривів (Подорожник)

- А хто знає, чому вона так називається? (Відповіді дітей)

Тому що він росте при дорозі. Листочки у нього зібрані всі разом і дуже міцні та пружні. Навіть коли на них наступають або проїдуть чимось важким, вони залишаються неушкодженими. Він росте лише там, де ходять люди, ним лікують рани і порізи.

Ось послухайте віршик про нього:

При дорозі росте подорожник,
Він завжди подорожньому друг.
Цей кругленький зелений листочок
Допоможе від різних недуг.
Цей чудовий малий подорожник -
Від хвороб він завжди нас беріг.
Ми ці ліки знаходимо просто,
Бо ростуть вони прямо з-під ніг.

Зупинка 5: Мурашина стежина.

- Якщо уважно придивитись до ділянки, то можна побачити мурашок. Зверніть увагу, куди вони рухаються, що несуть, де зникають. Є багато видів мурашок.

Поговоримо сьогодні про садових мурашок, або чорних мурашок Лазіуса. Вони не будують купол над своїм помешканням, їхні оселі - це величезні підземні лабіринти з великою кількістю камер, з'єднаних переходами. Крім головного мурашника, є ще й дальні відводи - невеличкі підземні гнізда, пов'язані з ним торованими стежинками.

Мурашки відрізняються від інших комах тим, що мають досить велику голову й овалне черевце, які з'єднані грудьми.

Якщо насипати цукор на мурашину стежину, то невдовзі його не залишиться. Стимул життя мурашок - зробити якомога більше запасів.

Вони можуть передбачати погоду:

- ✓ якщо спостерігається активний рух мурашок, слід чекати хорошої днини;
- ✓ якщо навколо входів у гніздо комашок мало, а то й зовсім немає - значить, буде дощ.

Живуть вони великою сім'єю. Сім'я дуже велика: від кількох десятків тисяч до сотень тисяч і мільйонів. Ці трудівники виконують різні функції, пов'язані із забезпеченням нормальної життєдіяльності сім'ї: будують і охороняють гніздо, добувають і доставляють їжу, чистять і вигодовують личинок, що вилупились із яєць, чистять і годують дорослих самок, які відкладають яйця, охороняють кормову ділянку. Якщо придивитися до того, що несе мурашка, можна визначити, ким вона є в сім'ї: тягне травинку - будівельник; тягне личинку або гусінь - годувальник.

На завершення запропонувати дітям пограти в **рухливу гру: «Знайди дерево».** ■

ГРАЄМО З ЛИСИЧКОЮ-СЕСТРИЧКОЮ ТА ВОВЧИКОМ-БРАТИКОМ (Розробка заняття з логіко-математичного розвитку для старшої групи)

Інна КОСТЮК,
вихователь Хмельницького закладу
дошкільної освіти №34 «Тополька»
Хмельницької міської ради

Програмовий зміст. Вчити впізнавати в навколишніх предметах геометричні фігури, закріплювати уявлення дітей про геометричні фігури, продовжувати вчити дітей оперувати цифрами, розв'язувати логічні задачі, визначати суміжні числа. Співвідносити числа з кількістю предметів. Вправляти в умінні складати фігури з лічильних паличок. Виховувати навички культури поведінки. Розвивати дрібну моторику рук, увагу, посидючість, логічне мислення.

Демонстраційний матеріал: Лисичка-сестричка і Вовчик-братик (ляльки або костюми), геометричні фігури, логічні задачі, будиночки з цифрами, зразок будиночків.

Роздатковий матеріал: геометричні фігури, лічильні палички, картки з цифрами.

Хід заняття

Завдання 1.

Вихователь: Діти, сьогодні до нас на заняття прийшли дуже цікаві гості. Побачимо ми їх тільки тоді, коли відгадаємо загадку.

*В темній лісі проживає,
Довгий хвіст пухнастий має.
Її на місці не сидиться.
Як зовуть її?... (лисиця)*

*Лиходій і забіяка,
Дуже схожий на собаку.
Він з'явився – ліс замовк...
Це лихий і лютий...(вовк).*

Вихователь: З якої казки гості?
(Відповіді дітей)

Вихователь: Так, дійсно, ця казка називається «Лисичка-сестричка та Вовчик-братик». А ось і вони.

Лисичка-сестричка : Добрий день, дітки. Нам стало нудно в лісі, і ми вирішили прийти до вас у дитячий садочок.

Вовчик-братик: Справа в тому, що ми з Лисичкою-сестричкою дуже любимо у себе в лісовому будиночку займатися математикою. Але у нас є такі завдання, з якими ми впоратися не можемо. Дітки, допоможете нам? (Відповіді дітей).

Вихователь: У кожного з наших гостей є конверти, давайте глянемо, що в них. Читаємо: «Тут є будиночки, але вони не звичайні, а цифрові. У них мешкають цифри, які зовсім не знають своїх сусідів».

Вовчик-братик: Ми з Лисичкою-сестричкою не можемо самостійно вставити цифри у правильні віконечка. Дітки, допоможете нам?

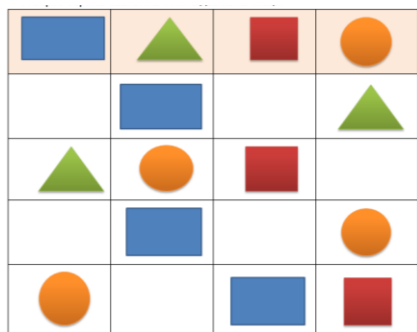
Завдання 2.

Вихователь: Дітки, а тепер візьмемо конверт у Вовчика-брата.

Уважно слухайте завдання: у вас на столах лежать картки з геометричними фігурами. Подивіться уважно, чи всі клітинки заповнені геометричними фігурами. Вам потрібно взяти фломастер і домалювати геометричні фігури, які «втєкли» з клітинок.

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Вихователь: Молодці, дітки, ви справилися з цим завданням. А тобі, Вовчику-братику, сподобалося, як працюють діти?

Вовчик-братик: Так, дуже сподобалося.

Завдання 3.

Вихователь: Діти, а куди зникла наша Лисичка-сестричка? У вас на столах є геометричні фігури. Давайте збудуємо з них літачок і вирушимо на пошуки Лисички-сестрички.

Дидактична гра «Я – маленький будівельник»

- Молодці, ходімо на килимок, «політаємо» та пошукаємо нашу гостю.
- А ось і наша Лисичка-сестричка.

Лисичка-сестричка: Молодці! Як гарно ви виконуєте всі завдання. Я думаю, зараз саме час всім нам відпочити і виконати фізкультхвилинку.

Вихователь: Ну що, дітки, зробимо фізкультхвилинку? Стаємо у коло.

Фізкультхвилинка

Раз, два! Пострибали!
Три, чотири! Знову стали!
Ручки вліво, ручки вправо,
Ручки вгору підняли.
Всі тихесенько присіли,
Потім знову підвелись.
Покрутились, звеселились,
Усміхнулись!
Й за науку знов взялись!

Завдання 4.

Вихователь: Послухайте наступне завдання: пограємо в гру «Мовчанка». Я вам буду задавати питання, а відповідь ви мені будете показувати карткою з цифрами. Говорити в цій грі не можна, можна лише показувати картку.

- Скільки пальців на правій руці?
- Скільки очей у світлофора?
- Скільки носів у двох собак?
- Скільки вух у двох мишей?
- Скільки хвостів у двох котів?

Завдання 5.

Вихователь: Лисичка-сестричка просить вас викласти з лічильних паличок два будиночки: маленький для Лисички-сестрички і великий для Вовчика-братика. (Зразок на дошці).

Завдання 6.

Вихователь: Вовчику-братику, а чи є у тебе ще конверти для нас?

Вовчик-братик: Ми з Лисичкою-сестричкою підготували вам сюрприз, але спершу потрібно розв'язати задачі.

Підсумок заняття

Вовчик-братик: Гарно ви впоралися із завданнями. А щоб вам подякувати, ми з Лисичкою-сестричкою хочемо вас почастувати. (Дістають з корзини яблучка, печиво та цукерки).

СТОРИТЕЛІНГ ЯК ОДИН ІЗ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Леся ГЕДЗЬ,
 учитель початкових класів
 навчально-виховного комплексу №6
 м.Хмельницького

Наталія ДЖИГУН,
 учитель початкових класів
 навчально-виховного комплексу №6
 м.Хмельницького

Сьогодні вже недостатньо навчати традиційно: у центрі освітнього процесу має бути учень. У зв'язку з використанням дистанційних технологій під час навчання внаслідок карантинних обмежень та впровадження воєнного стану, знизилася мотивація учнів до навчання. Перед нами постало запитання: «Що може змінити цю ситуацію і перетворити навчання в захоплюючу подорож країною знань?».

Досягнення очікуваних результатів Державного стандарту залежить не лише від освітнього середовища, засобів навчання, що оновлюються, різноманіття форм освіти. Це відбувається, насамперед, завдяки ефективним методикам навчання, які допоможуть учням легко засвоїти зміст і досягти очікуваних результатів навчання. Однією з таких інноваційних методик є сторітелінг як метод критичного мислення, який допомагає формувати такі компетентності молодшого школяра, як уміння висловлювати власну думку усно і письмово, конструктивно керувати емоціями, приймати рішення, співпрацювати з іншими, логічно обґрунтовувати позицію, критично та системно мислити.

Історії впливають на почуття дитини, а це підвищує рівень концентрації уваги. Тому всі уважно слухають навчальний матеріал, сприймають його, а потім з легкістю можуть відтворити. Сучасні діти, у яких переважає кліпове мислення, краще сприйматимуть історію, ніж текст іншого виду.

Використання такої методики дає можливість описати свої вчинки та почуття, проаналізувати власні дії, оцінити наслідки та зробити висновки на майбутнє. Освітній процес будуюмо так, щоб сприяти свідомій співучасті учнів у відтворенні змісту.

Пропонуємо для використання такі техніки сторітелінгу:

- ⇒ **«Мономіф»** (мандрівка героя, який пізнає невідоме). З війною ми отримали своїх героїв. Діти з захопленням разом із псом Патроном складають історії про те, як йому вдається навчитись розв'язувати рівняння, вирішувати проблемні питання, правильно відмінювати іменники і багато іншого.
- ⇒ **«Квести»** (складання історії про те, як герой долає ряд перешкод і труднощів на шляху до досягнення своєї мети).
- ⇒ **«Квітка, або Пелюстки»** (діти складають різні версії однієї події).
- ⇒ **«Історії наслідування»** (читаємо історію і створюємо іншу з тією ж ідеєю).
- ⇒ **«Частина мови – обов'язкова»** (створити історію, використавши, наприклад, 5 дієслів).
- ⇒ **«Історія – нісенітниця»** (групова форма роботи, коли учні по черзі дають відповідь на ряд запитань: Хто? З ким? Де? Коли? Чому?).
- ⇒ **«Начинка для пирога»** (є початок історії і кінець, потрібно придумати основну частину).

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

- ⇒ **«Неляльковий театр»** (збираємо у коробку різноманітні предмети, розігруємо з ними цікаві історії).
- ⇒ **«Каракулі, або Казка-несподіванка»** (під музику без слів діти ставлять ручку на аркуші і малюють, далі уявляємо, які образи можна виділити, і складаємо з ними казку).
- ⇒ **«Закінчи історію»** (за готовим початком складаємо продовження).
- ⇒ **«Ці три слова обов'язкові»** (записуємо три опорні слова на картках і використовуємо їх при складанні історії).
- ⇒ **«Хтось губить, хтось знаходить»** (складання історій типу: пташка має крила, а кошеня - ні, ці тварини обмінюються своїми властивостями, що буде далі?)
- ⇒ **«Як мені пощастило!»** (роздаємо картки; на картці, наприклад, апельсин: «Як мені пощастило, адже я такий соковитий!»).

Уміле використання сторітелінгу спонукає учнів до самостійного мислення, критичної оцінки інформації, вчить формулювати висновки та планувати подальшу діяльність. Наші учні здобувають необхідну систему знань. У них формується творче мислення, підвищується рівень розумового розвитку, розвивається мовлення, з'являється інтерес до навчальної праці. Результатом стає високий рівень сформованості ключових та предметних компетентностей, участь дітей в офлайн- та онлайн-конкурсах, Всеукраїнських інтернет-олімпіадах «На Урок», «Всеосвіта». Також високий рівень комунікативної компетентності дозволяє учням брати активну участь в розігруванні різноманітних історій, інсценізації казок, бути учасниками різноманітних дитячих творчих колективів.

Сторітелінгом зацікавлені педагоги та психологи у всьому світі, оскільки пояснення матеріалу у формі розповіді історій розвиває в учнів уяву, логіку та підвищує рівень культурної освіти. Сторітелінг може бути застосований у будь-якому місці та у будь-який час. Історії дозволяють розповісти про те, як приймаються рішення та будуються стосунки. Через обмін історіями, вибудовуючи емоційні зв'язки, учні та вчителі створюють правильні й більш якісні взаємостосунки. Мистецтво сторітелінгу – це один із найприродніших і водночас найефективніших способів зробити освітній процес більш якісним.

Список використаних джерел:

- Лугова, Т. Наратив та сторітелінг в знанієвій структурі навчально-ділової відео гри як чинники синергії інформаційних технологій та духовно-орієнтованої педагогіки // Електронне наукове фахове видання "Відкрите освітнє Е-середовище сучасного університету". - 2020. - № 8.
- Побідаш, І. Л. Сторітелінг: ознаки «гарної» історії // Обрії друкарства. - 2019. - №1 (7). ■

РОЗВИТОК ЧИТАЦЬКИХ НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ІГОР

Любов ХОМАНЧУК,
учитель початкових класів,
учитель вищої кваліфікаційної категорії
Хмельницької середньої загальноосвітньої школи І-ІІІ ст.№22
ім. Олега Ольжича

*Читання як джерело духовного збагачення
не зводиться до вміння читати;
з цього вміння воно тільки починається.
В. О. Сухомлинський*

У Державному стандарті початкової освіти зазначено, що метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості [1]. Відповідно, свою педагогічну діяльність спрямовую на особистісно зорієнтоване навчання школярів, яке ґрунтується на вірі в дитину, її сили та можливості, на моїй вірі у те, що я зумію цю дитину навчити, допомогти та спрямувати.

Формувати особистість дитини, збагачувати її духовний світ за допомогою читання не так легко до тих пір, поки учень сам не читає. У своїй роботі я використовую прийом, який називаю «Моя мама»: у перші дні перебування дитини в школі я розповідаю про свою маму, вихваляючи її, та пропоную кожному розповісти про свою маму. А щоб ніхто не забув, яка у нього мама, пропоную це записати на аркушику паперу та покласти в підписаний заздалегідь конверт. Потім пропоную кожному зачитати написане і говорю, як гарно він/вона це зробили. Через деякий час знову прошу прочитати написане. Так учні читають «каракулі», але зі знанням тексту. І тут же мотивую: ми вміємо читати те, що самі написали, а тепер будемо вчитися читати те, що написали інші. Це дуже важко, але ж цікаво. Розумію, що саме школа має допомогти учням в оволодінні навичками читання, привити любов до книги. У своїй роботі я використовую інтерактивні форми роботи, методи особистісно орієнтованого навчання та критичного мислення, впроваджую в практику інноваційні технології навчання, які допомагають зацікавити учнів, розвиваючи їхні здібності та соціальні навички.

Ефективне навчання неможливе без розвитку наскрізних вмінь, зокрема, читання з розумінням; висловлювання власної думки усно і письмово. Саме для реалізації цих завдань я використовую дидактичні ігри.

Дидактична гра «Картки»

Для цієї гри слід підготувати картки двох кольорів, наприклад, синього і жовтого. Грати можна з будь-якою кількістю учасників, але вона повинна бути парною. Кожен повинен мати по шість карток (три жовтих і три синіх). На жовтих картках записані іменники, на синіх – прикметники. На кожній картці - одне слово. Один з гравців читає іменник, написаний на одній з його карток. Решта учасників відшуковують прикметник, який узгоджується з названим іменником, і складають речення, до якого входять обидва слова.

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Наприклад, назване слово *яблуко*. Один з гравців має картку із словом *солодке*. Той, хто перший складе речення, має право відкласти використану картку. Перемагає той, хто першим позбудеться усіх карток.

Вправа «Шифрувальник»

Шкарпеточка (рак, перо, шпак, точка, пара, Петро, карточка...);
 горошиночка (гора, шина, шинок, риночка, корч, нори, шир...);
 снігопад (нога, погін, ніс, сіно, дно, піна, сніг, сніп...).

Гра «Склади слова»

Чо	соко
Кра	шки
Ви	са
Со	бечуть
Небе	нце
Пта	са
Ще	чуть
Чай	вен
Пла	ки

Гра «Не зіб'юсь»

роса	море	вона
роса	море	вода
коса	море	вода
роса	горе	вода

Гра «Влуч у ціль»

Мило	ьнік
Небо	йарк
Кінь	отат
Село	літс
Віра	амам
Край	арів
Стіл	обен
Міст	абаб
Мама	агон
Тато	тсім
Баба	олим
Нога	олес

Такі ігри краще проводити у форматі змагання. Гра розвиває швидкість, уважність і стимулює дитину до перемоги, а отже, до удосконалення навичок читання.

Список використаних джерел:

- Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
- Лебідь Інна Григорівна. Цікаві завдання для розвитку навичок читання. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://super.urok-ua.com/posibnik-tsikavi-zavdannya-dlya-rozvitku-navichok-chitannya-onovlene-lego/>
- Karty pryсу dly klas 1, 2, 3. Удосконалення навичок читання (Вправи та завдання) - Вправи на розвиток уважності. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ukped.com/rozrobky-urokiv/ukrainska-mova-ta-literatura/6116-udoskonalennya-navichok-chitannya-vpravi-ta-zavdannya.html?start=1>

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПРАКТИК СЕЕН ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НУШ

Лілія АНТОЩУК,
учитель початкових класів
комунального закладу загальної середньої освіти
«Початкова школа №1 Хмельницької міської ради»

Соціально-емоційне та етичне навчання (СЕЕН) – це новітнє і досить дієве досягнення у галузі освіти. Регулярне проведення практик СЕЕН у школі дає можливість активно тренувати увагу, пам'ять, стійкість та зниження агресії серед дітей, знімає тривожність та піднімає моральну витривалість, сприяє розвитку базових людських цінностей, системному та критичному мисленню, співпереживанню до себе й інших, відчувати підтримку, володіти емоціями, ухвалювати рішення – власне, усе те, що потрібно людині для успіху та комфорту.

СЕЕН — це освітня програма, яка базується на найсучасніших освітніх практиках і результатах досліджень та прагне дати максимальну користь школам, педагогам та школярам. Вона допомагає використовувати власні психологічні та емоційні ресурси, аби почуватися щасливим. Це актуально для будь – якої української школи, так як ми сьогодні живемо в час війни із величезною категорією вразливих дітей.

Найважливіше завдання СЕЕН – щоби діти співпереживали, жили в доброті, без страху і тривоги. Вважаю, що можна допомогти стати стійкими дітям і навіть дорослим лише тоді, коли сам маєш стійкість. Коли вчитель буде в зоні рівноваги, тоді може «запросити» туди й учнівство. Адже **структура СЕЕН** побудована саме так: особистісний рівень як основа (бути стійкими, витривалими), тоді на соціальному рівні ви можете бути опорою для інших, а на системному — усвідомлювати й цінувати взаємозалежності, бути частиною спільноти.

Метою соціально-емоційного та етичного навчання є закладення, підсилення та укріплення соціального, емоційного та етичного розвитку дітей.

У тих пілотних школах (26 шкіл в Україні), де вчителі практикують використання елементів практик СЕЕН, в учнів (за офіційною статистикою) підвищився рівень успішності на 11%, а на 10% знизився рівень булінгу. Також покращуються: критичне мислення, креативність, ставлення до навчання та загальне задоволення навчальним процесом, стосунки з вчителями, однокласниками.

У вчителів є різні можливості впроваджувати СЕЕН у школі. Можна виділити для цього окремий урок або ж розкласти на окремі навички та використовувати в різних предметах, можна використовувати так звані “години спілкування” або навіть 5-хвилинні практичні вправи, проводити СЕЕН-хвилинки... І у кожній українській школі вчителі мають свої секрети допомоги учням, щоб почувати себе врівноваженими та емоційно стійкими.

Тому я, дізнавшись про позитивний вплив програми СЕЕН на учнівство, активно почала використовувати елементи практик у своїй роботі. З мого досвіду, ефективними є вправи, які знімають тривогу: «Стисни руку», «Дихання квітка-свічка», «Квадратне дихання». Вправа «Поплескай по собі» знімає напругу, вправа «Подмухай на уявну пір'їну/свічку» заспокоює, вправи «Потягнись», «Зроби гримасу» надають спокій і силу. На початку першого уроку бажано виконати вправу на позитивне емоційне налаштування на весь день — це вправа «Посмішка по колу».

Ефективними є аудіопрактики, записані голосом Олександра Елькіна: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLF8MwlgxLRAZ0ITeAMYG3pYoPk2VWVGONI>

Як підтримати дітей у ці непрості дні? Однозначно, допоможуть ефективні практики соціально-емоційного та етичного навчання. Саме ці вищезгадані вправи стануть у нагоді не лише всім освітянам, а й батькам.

Список використаних джерел:

- *Вибрані матеріали міжнародної програми з формування м'яких навичок СЕЕ-навчання / За загальною редакцією О.Елькіна, О. Масалітіної, Я.Фюрста. – Харків: Дім реклами, 2019. – Спеціально для П'ятої національної (не)конференції для шкільних педагогів EdCamp Ukraine 2019.*
- *Що таке СЕЕН. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.edcamp.ua/seelukraine/shcho-take-seen/>*

ВИКОРИСТАННЯ LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ НУШ

Людмила КУЛЕШОВА,
учитель української мови
комунального закладу загальної середньої освіти
«Початкова школа №1 Хмельницької міської ради»

Час вимагає зміни підходів до навчання. Від формального навчання, коли вчитель передає інформацію, а учень сприймає, до навчання через гру, коли дитина активно сприймає інформацію і відчуває себе вільною і радісною.

Як зробити урок цікавим? Треба перетворити його на гру. Під час гри учні стають цілеспрямованими, зосередженими, почувають себе комфортно. Під час гри розвиваються такі навички, як спілкування, критичне мислення, командна робота, генерація нових ідей.

LEGO - педагогіка - це одна з найвідоміших поширених нині педагогічних систем, що широко використовує тривимірні моделі реального світу і предметно-ігрове середовище навчання та розвитку дитини.

Основним принципом навчання з LEGO є принцип «навчання через дію». Діти отримують знання в процесі побудови та дослідження моделей з конструктора. LEGO-конструктор - набір для створення різних цікавих ігор.

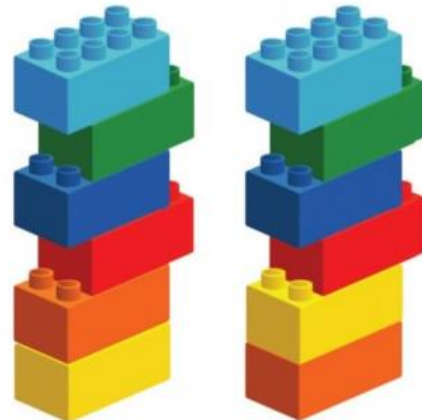
Історія LEGO почалась з Данії, коли тесля Оле Кірк Крістіансен робив для свого сина дерев'яну іграшку. Спочатку компанія робила дерев'яні іграшки, пізніше - LEGO. Бренд LEGO є сьогодні найвідомішим з іграшок. LEGO з данської означає «добре грати», або «захоплююча гра». З 6 кубиків LEGO можна зібрати 915 мільйонів різних комбінацій. Близько 7 коробок LEGO в світі продають щосекунди. Для наборів LEGO характерна висока якість, естетичність, незвична міцність, безпека.

Конструктори LEGO - це цікавий матеріал, що стимулює дитячу фантазію, уяву, формує моторні навички. LEGO-конструювання допомагає дітям втілювати в життя свої задуми, будувати, фантазувати і бачити кінцевий результат.

Перспективність застосування LEGO-технології обумовлюється її високими освітніми можливостями: багатофункціональністю, технічними та естетичними характеристиками, використанням у різних ігрових та навчальних зонах.

«Шість цеглинок» - навчання через гру

«Шість цеглинок» - це ігри-завдання із набором з 6 цеглинок різних кольорів (червоного, помаранчевого, жовтого, зеленого, блакитного, синього).

Це комплекс ігор-завдань не лише для розвитку мислення, мовлення, уваги, а й механізм розвитку оперативної пам'яті, самоконтролю та ментальної гнучкості, що вкрай необхідні для навчання у школі. Здатність до самоконтролю - це вміння не відволікатися, добре все обмірковувати, перш, ніж діяти.

На уроках навчання грамоти набір «Шість цеглинок» - помічник та наочне приладдя при вивченні звуків і букв. Діти складають звукові схеми, використовуючи кольорові цеглинки. Червоні - голосні звуки, сині - тверді приголосні, зелені - м'які приголосні. Вчитель може попросити показати цеглинку того кольору, який звук він вимовляє. На тлі використання набору «Шість цеглинок» в учнів розвиваються творчі здібності, мовна активність, пізнавальний інтерес. Можна також наклеювати букви на деталі конструктора і складати слова. А якщо наклеїти слова, то можна скласти речення.

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Таким чином, робота з набором «Шість цеглинок» дозволяє дітям у формі пізнавальної гри дізнатися багато важливих ідей, розвиває необхідні навички творчої особистості, яка самостійно генерує нові ідеї, приймає нестандартні рішення.

Особливості ігор-завдань з шістьма цеглинками:

- ⇒ Завдання спрямовані одночасно на розвиток декількох умінь.
- ⇒ Будь-яке завдання можна адаптувати відповідно до віку, вмінь і потреб конкретного учня.
- ⇒ Завдання передбачають можливість відкритого закінчення, коли учень може запропонувати кілька варіантів виконання і пояснити своє бачення.

Види вправ з LEGO -технології, які використовують на уроках української мови:

Гра «Виклади моделі слів»

Виклади з цеглинок моделі надрукованих слів:
 НІЧ ДЕНЬ ДЗЬОБ ЛІС РИСЬ ВЕСНА КОРОВА ВУЛИЦЯ

Гра «Власна назва»

Поставити стільки цеглинок, скільки почуєте слів, які пишуться з великої букви.

*Ми літеру першу на весь її зріст
 Напишемо в назвах річок, сіл і міст.
 Київ, Дніпро і гори Карпати
 З великої букви нам треба писати.*

Гра «Виростимо речення»

Учитель поступово додає по одній цеглиночці. Діти вигадують по одному слову. У результаті отримуємо поширене речення.

Сонечко. Яскраве сонечко. Світить яскраве сонечко. У небі світить яскраве сонечко.

Гра «Відгадай склад»

У словах пропущені склади. Діти викладають, склад, який «впіймали».

Ве...лка, до...га, с...жинка, за...рюха, хма...нка, пе...стка.

Гра «Історії з цеглинками»

Учитель називає слово і запитання, а діти показують цеглинку відповідного кольору і закінчують речення.

*Небо (яке?) ... .
 На небі сонце (яке?)... .
 Пливають дощові хмаринки (які?) ... .
 Після дощу травичка (яка?) ... .
 Сунички дозріли (які?)... .*

Гра «Змійка»

Цю гру доцільно використовувати при вивченні голосних звуків. Учитель називає звук, дитина кладе цеглинку відповідного кольору, будуючи „змійку”.

Отже, впровадження LEGO в освітньому просторі НУШ змінює роль педагога на уроці. Розвиває мислення, увагу, мовлення, оперативну пам'ять, вчить навичкам самоконтролю, вмінню керувати емоціями. Розвиває пізнавальний інтерес та здатність співпрацювати в команді, вміння розподіляти ролі, вирішувати проблеми, приймати рішення, тавити цілі, розробляти план дій, творити та імпровізувати досхочу.

Список використаних джерел:

- Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від двох до семи років «Дитина» / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Бельська, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білокаленко [та ін.]; наук. ред.: Г. В. Бельська, М. А. Машовець; МОН України, Київськ. ун-т імені Б. Грінченка. К. : Київськ. ун-т імені Б. Грінченка, 2020.
- Рома О. Гра по-новому, навчання по-іншому: методичний посібник. Київ: The LEGO Foundation, 2018. 44 с. ■

ТЕМАТИЧНІ ДНІ – МОТИВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тетяна ЗАБУРМЕХА,
учитель початкових класів та англійської мови
учитель I кваліфікаційної категорії
Хмельницької середньої загальноосвітньої школи I-III ст.№22
ім. Олега Ольжича

Завдання кожного вчителя - вмотивувати учня, розкрити всі його можливості і приховані таланти. Саме мотивація пробуджує в дитині бажання працювати, вчитись, творити, рухатись вперед. Вмотивована дитина показує найвищі результати. Вона зацікавлена, готова поглинати нові знання і використовувати їх на практиці.

Мотивація (з лат. movere) – спонукання до дії; динамічний процес фізіологічного та психологічного плану, що керує поведінкою людини, який визначає її організованість, активність і стійкість; здатність людини діяльно задовольняти свої потреби.

Як вмотивувати дитину?

Звичайно, мотивація у кожної дитини своя: від цукерки від батьків та похвали вчителя до бажання бути всебічно розвинутою, вступити до університету та отримати омріяну роботу в майбутньому.

Початкова школа – важливий етап у житті школярів, оскільки саме в цей період відбувається перебудова свідомості дитини, її емоційної сфери, соціальна, психологічна і фізіологічна адаптація. Діти потребують швидкої зміни видів діяльності, цікавинок, «родзинок».

Шкільний день учня – це не лише навчання, але й спілкування, ігри, розваги, прогулянки, екскурсії, квести, тематичні дні та тижні.

День води

Учні самі готують цікаву інформацію про воду. Ми проводимо експерименти, переглядаємо тематичні ролики

(<https://www.youtube.com/watch?v=o1Wb2RqQNQc>),

досліджуємо та спостерігаємо.

День піци

Цей день наповнюємо корисною інформацією:

⇒ історія виникнення піци:

<https://www.youtube.com/watch?v=WJsoozoUZ98>;

⇒ цікаві факти про піцу: <https://roll-club.kh.ua/uk/20-cikavivh-faktiv-pro-picu/>;

⇒ віршами та піснями:

<https://pereveslo.pl.ua/tvir/oda-piczi/>.

Дружна класна сім'я об'єднується за грою-квестом «Все про піцу».

✓ Об'єднуємося в групи.

Кожна дитина підходить до зображення піци і вибирає один шматочок. На зворотній стороні є числа, відповідно до яких діти об'єднуються в групи.

✓ Квест.

Кожна група отримує підказку, куди прямувати на першу зупинку.

1-ша група прямує у місце казки, дива, несподіваних зустрічей (бібліотека);

2-га група іде до місця активності й спорту (спортивна зала);

3-тя група шукає місце, де можна знайти найголовнішу людину в школі (кабінет директора).

Зупинка 1. Бібліотека

Користуючись книгами та інтернет-ресурсом, за 5 хвилин знайти якомога більше цікавої інформації про піцу.

Зупинка 2. Спортивна зала

Учні виконують завдання в спортивній залі і дізнаються інформацію про найбільшу піцу у світі.

- Закинути м'яч у кільце 5 разів (вага піци - 5 тонн)
- 35 разів пострибати на обох ногах (порізали піцу на 35 тисяч шматків)
- 20 разів присісти, перемножити число 20 на 10 (вартість піци – 200 000 євро)

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Зупинка 3. Кабінет директора

Розв'язати приклади та дізнатися, хто має перше звання піцайоли:

$$\begin{array}{ll} 48:8+120=126 \text{ P} & 5*8+8*5=80 \text{ A} \\ 60-8*5=20 \text{ A} & 36:6:3=2 \text{ E} \\ 9*7-7*4=35 \text{ Ф} & 80-30:5=74 \text{ Л} \\ 37+6*6=73 \text{ Б} & \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 81-9*9=0 \text{ E} \\ 8*7-33=23 \text{ C} \\ 4*9-9*4=0 \text{ П} \\ 70-40:5=68 \text{ O} \\ 36:4:3=3 \text{ З} \\ 45:5+0=9 \text{ І} \\ 900-300+2=602 \text{ Т} \\ 600-195=405 \text{ O} \end{array}$$

(Рафаель Еспозіто)

Кожна команда проходить усі три зупинки. На кожній зупинці отримують підказку, куди рухатися далі. По завершенню команди потрапляють до ідальні, де отримують приз – піцу.

День вишиванки

Цей день неможливо оминати у будь-якому віці. «Вишиванка – це генетичний код нації» - вислів, котрий став крилатим. Хто ж його автор, мало хто знає. Слова ці належать Лесі Воронюк, засновниці свята вишиванки. (<https://naurok.com.ua/prezentaciya-vishivanka---ce-genetichniy-kod-naci-186651.html>).

На кожному уроці дізнаємося цікаві факти про вишиванку. Один урок присвячуємо гри-квесту, під час якого діти знайомляться зі значенням візерунка на сорочці, українськими піснями про сорочку (<https://www.youtube.com/watch?v=zin2pmcqb18>), складають прислів'я та приказки про вишиванку, дізнаються про символи-рослини та їх значення; розгадують кросворди, ребуси (<https://learningapps.org/watch?app=12295392>).

І таких тематичних днів у нас безліч:

День цукерок:

(http://odnb.odessa.ua/view_post.php?id=3869).

День посмішки:

(<https://daytoday.ua/podiya/vsesvitniy-den-usmishky/>).

День обіймів:

(<https://www.unian.ua/lite/holidays/den-obiymiv-2022-istoriya-privitannya-ta-listivki-do-svyata-11677012.html>).

День вдячності: (<https://tsn.ua/ukrayina/den-podyaki-yak-svyatkuyut-v-ssha-ta-ukrayini-privitannya-u-virshah-prozi-listivkah-1917403.html>).

День компліментів:

(<https://www.dilovamova.com/index.php?page=10&event=203062>).

Напередодні дня компліментів батьки готують сюрприз для дітей, учні – для батьків, а вчитель – для дітей. Усі батьки пишуть листи-компліменти для своїх дітей і кладуть їх в щоденник; діти пишуть листи-компліменти для своїх батьків і прикріплюють на видному місці для мами та тата, а я пишу записки-компліменти для кожної дитини і розклеюю на парті завчасно до приходу дітей до школи.

Звичайно, кожен учитель - чарівник, який веде дітей у чудовий світ прекрасного, мотивує, надихає. Бажаю кожному вчителю бути мотиватором і вмотивованим, бо діти цього варті. ■

ВИХОВНИЙ ЗАХІД «ЗАПАЛИ СВІЧКУ ПАМ'ЯТІ»

Ліна ГУК,
учитель початкових класів,
учитель вищої категорії
Хмельницької загальноосвітньої
середньої школи I-III ст.№18 ім. В.Чорновола

Людмила ДЖАМАН,
учитель початкових класів,
учитель вищої категорії
Хмельницької загальноосвітньої
середньої школи I-III ст.№18 ім. В.Чорновола

Мета виховного заходу: узагальнити і розширити знання учнів про цінність та значення хліба в житті людини; сформувати уявлення про голодомор 1932-1933 рр; дослідити історію краю; розвивати емоційну чутливість, вміння робити висновки, інтерес до пошукової роботи; виховувати самостійність та відповідальність, бережне ставлення до хліба.

Завдання виховного заходу: дізнатися про історію рідного краю в 1932-1933 рр. Ознайомитися з віршами українських поетів та оповідями очевидців про цей період життя. Провести опитування «Наслідки голодомору у моїй родині». Збір інформації з газет, журналів, інтернету. Зустріч з очевидцем подій. Взяти участь в акції «Запали свічку». Створення альбому «Голодомор у рідному краї».

Хід реалізації

I. Ознайомлення з темою та метою виховного заходу.

II. Оцінювання власних спроможностей та інтересів, вибір об'єкта досліджень.

III. Формування груп, обрання керівника групи, отримання спеціального завдання та рекомендацій щодо його виконання.

IV. Створення альбому «Голодомор у рідному краї».

Форма проведення: виховний захід.

Обладнання: виставка книг, ілюстрацій, плакати, фотографії та відео на тему голодомору, свічки, хліб, рушники.

Хід заходу

I. Організаційний момент

Учитель виходить до дітей з хлібом на вишитому рушнику.

Пахне хліб, як тепло пахне хліб!

Любов'ю трударів і радістю земною,

І сонцем, що всміхалося весною,

І щастям наших неповторних діб –

Духмяно пахне хліб!

II. Оголошення теми виховного заходу

Про минуле нашого українського народу і про його сьогоднішнє, про значення хліба в житті кожного ми поведемо мову на занятті «Запали свічку пам'яті».

(Матеріали та детальна інформація представлені у презентації: <https://docs.google.com/presentation/d/1j0h0zyV8Ru7pRWky-U7CWAD-3Z7CrQ-R/edit?usp=sharing&ouid=115697108992425843854&rtfpof=true&sd=true>).

1. Презентація групи «Юні читці»

*1.Щодня до нас приходить гість –
Рум'яний, теплий, свіжий,
І називається він – хліб,
Він наша перша їжа.*

*2. Звичайно, перша, головна,
Як сонце і повітря,
Хлібина ніжна і смачна,
Пшенична або житня.*

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

3. За 5-6 тисяч літ до нас
Вже пахло в світі хлібом.
І перший древній хлібодар
Ним снідав і обідав.

4. З тих незапам'ятних часів
Хліб на столі – це свято.
Скажіть, що святіше щось за хліб
Чи будемо ми мати?

5. Чого ж так часто хліб святий
Кидаємо під ноги?
Лежить він, скривджений такий,
На всіх шляхах-дорогах.

6. Лежить, буває, під столом,
Під партою, під плотом,
Здобутий нелегким трудом,
Политий щедрим потом.

2. Презентація групи «Шанувальники народної мудрості»

Учень 1. Хліб святий! А чому?

Із давніх-давен у кожній родині хліб був у великій пошані. Шанобливе ставлення до хліба підкреслюють чимало мудрих прислів'їв та приказок. Давайте пригадаємо деякі з них у грі «Закінчи прислів'я».

Хліб – усьому ...(голова).
Без хліба суха ....(бесіда).
Без солі, без хліба немає ...(обіду)
Без солі не смачно, без хліба...(не ситно)
Пшениця колоситься – життя ...(веселиться)
Хочеш їсти калачі – не сиди...(на печі)
Де хліб і вода, там немає...(голоду).

Учень 2. Ще з пелюшок привчали дитину любити і шанувати хліб. Паляниця за добрим українським звичаєм мала неодмінно лежати на столі. Дуже пильнували, щоб хліб не падав додолу. А як упаде, слід підняти його, перепросити, поцілувати і з'їсти.

Учень 3. Коли хтось знаходив на дорозі окраєць, не можна було через нього переступати. Потрібно підняти, обтрусити і покласти птахам.

За гріх вважалося надкусити і не доїсти шматок. Крихти зі столу не змітали на долівку, а ретельно збирали.

Учень 4. Будь-яке свято чи обряд не обходиться без хліба.

Народжується дитина – йдуть з хлібом. Виряджали сина у далеку дорогу – і мати замотувала на рушник окраєць житнього хліба.

Відзначали весілля з хлібом-сіллю та весільним короваєм. Будували хату – неодмінно приходили з

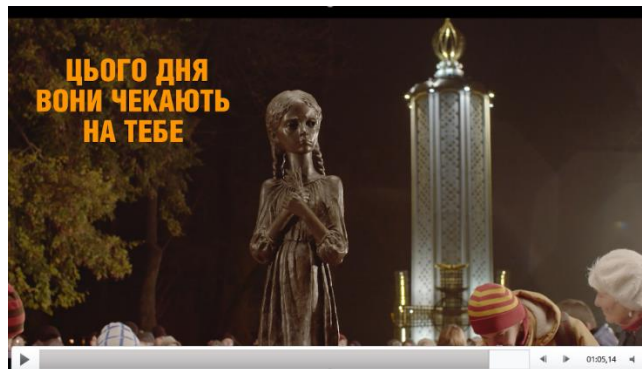
хлібом. Гостей зустрічали з хлібом-сіллю. Проводили в останню путь – з хлібом.

Учень 5. Хліб – совість наша, хай буде в кожній хаті на столі, прикритий вишитим рушником і освячений молитвою нашою. І ніколи не говоріть, що хліб черствий, недобрий. Хліб не буває таким. Бувають невмілі руки, які невдало випечуть його. Тож вклонімося цій святині, щоб одвічно був у кожній хаті, щоб не черствів, не глевів. Бо в народі кажуть: «Коли хліб черствіє, то черствіють наші душі, черствіємо ми».

Учитель.

Та не завжди хліб лежав на столі в українській хаті. Голодомор 1932-1933 рр. в Україні був страшним і штучно створеним, під час якого померли мільйони українців. Члени чи не кожної родини постраждали від голоду. Ви розпитували батьків, бабусь та дідусів, кого з родичів забрав голодомор. Їх імена пам'ятатиме ви, ваша родина, вся Україна.

Перегляд відео «Яблуко»(з презентації).

3. Презентація групи «Пошуковці»

Учень 1. Марченко Марія Іванівна з с. Вишнопіль, що на Хмельниччині, розповідає про факти голодомору зі слів матері.

«Моя мама, Гуцалюк Надія Никинарівна, розповідала про голод 1932-1933 рр, що ще в 1931 р. забирали все, хто що мав з продуктів та вивозили з села, нічого не можна було залишити собі. Продукти шукали під дітьми, в колосках, у печках, в грубах. Представники влади мали при собі залізні палиці, якими протикали підлогу, стіни, чи нема якоїсь схованки з продуктами.

Навесні висаджували картоплю тоненькими лушпайками. Вижили ті, хто мав корову. Взимку їли парену полову, а влітку всяку зелень і запивали молоком. Коли дочекалися врожаю, багато людей повмирало через те, що переїлися колосками».

Учень 2. Семіраз Афанасія Григорівна з села Жилинці згадує:

«Коли почався голод, сім'я проживала в селі Жилинці. Афанасії було 10 років. У родині було 8 дітей. Четверо дітей померли зразу після народження, а інші вижили. Найстарша сестра Ганна працювала в колгоспі і таким чином годувала менших сестер. Але їжі не вистачало, і тому їли лободу з молоком. Люди просто падали та вмирили з голоду на вулицях. Вижили лише Афанасія та Надія».

4. Презентація групи «Істориків»

Учень 1. Жахливим злочином проти власного народу став штучний голод 1932-1933 рр. Геноцид був спричинений колективізацією, хлібозаготівлями. Ще й кліматичні умови допомогли. Але основною причиною голоду є штучний характер геноциду проти власного народу. 6 грудня 1932 р. раднарком УРСР ухвалив постанову «Про занесення на чорну дошку сіл, які злісно ухиляються від хлібозаготівлі». Припинили постачання продовольства у колгоспах і господарствах 85 районів України. Кругом стояли патрулі і без довідки сільської ради нікого не випускали за межі села. Село голодує. Вже сама смерть хазяйнує по селу.

Учень 2. День пам'яті жертв голодомору – щорічний національний пам'ятний день в Україні, що припадає на четверту суботу листопада.

Цього року в умовах повномасштабної війни один із ключових способів вшанувати пам'ять убитих голодом – долучитися до акції «Запали свічку пам'яті» та закликати українців і людей по всьому світу засвітити вогник у кожній домівці як вияв скорботи за загиблими, віри в Перемогу України й готовності докласти максимум зусиль, щоб геноциди не повторювалися.

Учень 3. У Хмельницькій області в селищі Меджибіж створено перший в Україні Музей голодомору, в якому зібрано багато інформації про цю жахливу трагедію українського народу. Ми там дізнались, що:

- щодня помирало 25 тисяч душ;
- за годину - 1000 душ;
- щохвилини - 17 осіб.

На Хмельниччині від голоду померло понад 30 тисяч осіб.

Пропонуємо вашій увазі відеоекскурсію музеєм «Пам'яті жертв голодомору» (відео з презентації).

Учитель. Я вас закликаю запалити свічку пам'яті та згадати всіх тих, хто страждав і помер під час великого голодомору. Вірю, що в ці дні по всій Україні люди запалять свічки, щоб пам'ятати тих, кого забрали російські катівні та голодна смерть.

Хай же пам'ять про всіх невинно убієнних згуртує нас, живих, дасть нам силу та волю, мудрість і насагу для зміцнення власної держави на власній землі.

Учитель (тримаючи коровай)

Хліб... Скільки приємного щемету з'являється в душі кожного при згадці про тебе. Святий хлібе, про тебе не сміли згадувати жертви тридцять третього. Ти являвся їм уві сні рожевою мрією. Скільки померло з Твоїм іменем на вустах. Іменем жертв тридцять третього благаю вас, бережіть цей святий хліб. І нехай смак короваю не дозволяє вам забувати, що хліб – це ЖИТТЯ!

(вчитель роздає порізаний коровай учасникам, всі з'їдають свої шматочки стоячи).

Пісня «Господи, помилуй нас»

(сл. і муз. Т. Петриненка).

Список використаних джерел:

- Горщак О. «Життя утворено від жита, бо хліб усьому голова». На Урок. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://naurok.com.ua/zhittya-utvoreno-vid-zhita-bo-hlib---usomu-golova-svyato-101586.html>
- Державний історико-культурний заповідник «Меджибіж». Відео «Музей пам'яті голодомору в Меджибізькому замку. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://m.facebook.com/Mezhybizh/videos/%D0%BС%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9-%D0%BF%D0%B0%D0%BC%D1%8F%D1%82%D1%96-%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%80%D1%83-%D1%83-%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D0%B8%D0%B1%D1%96%D0%B7%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83-%D0%B7%D0%B0%D0%BC%D0%BA%D1%83/1105604040182300/>
- Джей Дж. Dovidka.biz.ua. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://dovidka.biz.ua/rozpovid-pro-hlib/>
- Пройдо О., Чабан А. Дитячий портал «Пустунчик». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://pustunchik.ua/ua/online-school/literature/prykazky-pryslivja-pro-hlib>
- Український інститут національної пам'яті. Відео «Ти приніс мені яблуко?». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://youtu.be/J5vt7kWAhQA>
- Український інститут національної пам'яті. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://old.uinp.gov.ua/news/zapali-svichku-pamyati-tvoe-vikno-ne-zalishitsya-porozhnim>

УТВОРЕННЯ ТА ВЖИВАННЯ СКЛАДНОПІДРЯДНИХ РЕЧЕНЬ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ (SATZGEFÜGEN)

**Людмила ДОБРЯНСЬКА,
учитель німецької мови
комунального закладу загальної середньої освіти
«Ліцей №9 Хмельницької міської ради**

Навчити учнів вживати в усному мовленні складнопідрядні речення є ще тим випробуванням для вчителя. За допомогою ігрових завдань та інтерактивних вправ дітям буде набагато простіше пояснити утворення та вживання таких речень у німецькій мові. Відповідно до тематики ситуативного спілкування (Вільний час, Німецькомовні країни, Шкільне життя тощо), учні легко зможуть вживати у своєму мовленні складнопідрядні речення, завдяки чому буде розвиватися їхня комунікативна компетентність.

Thema: Freizeit

Spiel „Satz-Bingo“

Ziel: Grammatik üben.

Spielerzahl: Beliebig.

Materialien: Kärtchen für die Schüler. Jeder Spieler bekommt zwei Kärtchen (I, II).

Zeit: 10 bis 15 Minuten (wenn einige Sätze ins Heft geschrieben werden).

Spielregeln: Der erste Spieler sucht ein Feld aus (z.B. A1, C3). Dann ruft er einen Mitschüler auf. Der Mitschüler muss den Satz ergänzen. Er kann die Lösung auch mit Hilfe des Kärtchens II finden. Danach ruft er den nächsten Mitschüler auf.

Variante: Ein Raster (I) an die Tafel zeichnen.

KARTE I

	A	B	C	D
1	Wenn es regnet,	Wenn wir Fußball spielen,	Wenn wir keinen Unterricht haben,	Wenn deine Mutter kocht,
2	Wenn es warm und sonnig ist,	Wenn wir krank sind,	Wenn wir in den Zoo gehen,	Wenn ich Geburtstag habe,
3	Wenn ich Angst habe,	Wenn das Wetter gut ist,	Wenn wir ins Theater gehen,	Wenn wir so wenig Platz haben,
4	Wenn ich Zeit habe,	Wenn wir Lust haben,	Wenn du Tennis spielst,	Wenn wir ans Meer fahren,

5	Wenn ich Lust habe,	Wenn du Gitarre spielst,	Wenn du Kassetten hörst,	Wenn wir in den Wald gehen,
6	Wenn wir müde sind,	Wenn wir ins Schwimmbad gehen,	Wenn du ein Tierbuch liest,	Wenn ich dieses Buch kaufe,

KARTE II

- 1) Ich lese gern über Münchhausens Abenteuer.
- 2) Du bist ein Tierfreund.
- 3) Ich nehme mein Badezeug mit.
- 4) Wir sitzen vor dem Fernseher.
- 5) Ich laufe Ski.
- 6) Es macht mir Spaß.
- 7) Du verstehst alles.
- 8) Wir pflücken Blumen.
- 9) Wir schwimmen und tauchen dort gern.
- 10) Du musst einen Tennisball haben.
- 11) Ich male immer etwas Schönes.
- 12) Ich besuche die Bibliothek.
- 13) Ich mache die Musik laut.
- 14) Meine Eltern fahren gern aufs Land.
- 15) Wir kaufen die Eintrittskarten.
- 16) Wir können nicht herumlaufen.
- 17) Meine Mutter backt immer die Geburtstagstorte.
- 18) Ich fotografiere sehr gern.
- 19) Wir basteln oder liegen im Bett und lesen.
- 20) Ich bade gern im See.
- 21) Mein Vater nimmt den Regenschirm mit.
- 22) Unsere Mädchen sitzen auf den Tribünen.
- 23) Wir spielen im Hof Fußball.
- 24) Ich habe immer einen Riesen hunger.

Thema: Deutschsprachige Länder. Deutschland

Bildet Sätze: *Ich weiß schon, dass ...*

- Deutschland liegt in Mitteleuropa.
- Berlin ist die Hauptstadt der BRD.
- Nordsee und Ostsee sind die natürliche Grenze der BRD.
- Deutschland grenzt im Norden an Dänemark.
- Der Rhein ist am längsten Fluss Deutschlands.
- Das Brandenburger Tor ist das Wahrzeichen der Stadt.
- Die Fläche der BRD ist 357 000 km².
- Die Deutschen feiern am 3. Oktober die Einheit Deutschlands.
- Die Donau ist kürzer als Rhein.
- Die Bayerischen Alpen befinden sich im südlichen Teil Deutschlands.
- Der Harz, der Schwarzwald und die Erzgebirge gehören zu den Mittelgebirgen.
- Das Klima des Landes ist gemäßigt und feucht.
- Deutschland ist eine Republik.
- Im Westen grenzt Deutschland an die Niederlande, Belgien, Luxemburg und Frankreich.
- München ist die Hauptstadt von Bayern.
- Stuttgart ist die Hauptstadt von Baden-Württemberg.
- Der Rhein ist eine der wichtigsten Wasserstraßen der BRD.
- Leipzig ist die Stadt des Buches.
- Man nennt den Alexanderplatz „Alex“.
- Man nennt der Stadt Dresden „Elbflorenz“.
- Weimar ist der Stadt der deutschen Literatur und Musik.
- Hamburg und München sind die Millionenstädte.
- Die südliche Teil Deutschlands ist gebirgig.
- Die Fahne der BRD ist schwarz-rot-gold.

Thema: Schulleben

Zwischen Jungen und Mädchen in einer Klasse gibt es oft Konflikte. Hier sind Meinungen von deutschen Jugendlichen dazu.

Mädchen:

Jungs sind nicht romantisch. Sie finden Liebesfilme blöd.
 Jungs glauben, sie sind super, und Mädchen sind doof.
 Immer diese blöden Streiche, wie Sachen verstecken oder an den Haaren ziehen.
 Jungs helfen nie zu Hause. Immer müssen wir das machen.
 Jungs machen immer Krach.
 Jungs machen sich immer schmutzig.
 Jungen können nicht kochen.

Jungen:

Mädchen müssen in der Küche helfen.
 Sie sollen nicht Fußball spielen.
 Mädchen interessieren sich für nichts.
 Mädchen sind nie pünktlich.
 Mädchen verstehen gar keine Kritik.
 Mädchen sind immer neidisch.
 Sie haben nur Klamotten im Kopf.

Bilde *dass*-Sätze. Benutze dabei die Wort-Kiste.

Muster: *Ich meine, dass Jungs nicht romantisch sind. Mir gefällt, dass die Mädchen in der Küche helfen.*

- Ich finde es gut, dass...
- Ich finde es nicht gut, dass...
- Ich bin der Meinung, dass...
- Mir gefällt an den Mädchen/an den Jungen, dass...
- Ich meine, dass...

Thema: Zukunft und Technik

EIN KLEINES QUIZ

Ziel: Einüben von grammatischen Strukturen, Entwicklung von kommunikativen Kompetenzen.

Spieldauer: 15—20 Min.

Sozialform: Partnerarbeit.

Material: Karten für die Spieler, Stifte.

Grammatik: Objektsätze, Präteritum und Perfekt der Verben.

Spielbeschreibung: Es werden Paare gebildet. Jeder Mitspieler bekommt eine Karte mit Erklärungen. Zuerst kreuzen die Spieler an, was sie wissen und was sie nicht wissen. Dann fragen sie ihre Mitspieler danach. Wenn sie wissen, wie die Antwort ist, nennen sie diese Information. Zum Schluss werden die Informationen in der Klasse besprochen.

Spiel „Ein kleines Quiz“

KARTE A

	Kreuze zuerst an, was du weißt oder was du nicht weißt.	du		Partner/Partnerin	
		ich weiß	ich weiß nicht	er/sie weiß	er/sie weiß nicht
1.	Wer hat Amerika entdeckt?				
2.	Ist die "Tundra" eine Landschaft in Afrika?				
3.	Wie heißt die Hauptstadt von Japan?				
4.	Wer war der erste Mensch am Südpol?				
5.	Wachsen in Deutschland Melonen?				
6.	Wie viele Sekunden hat eine Stunde?				
7.	Gibt es in Indien Tiger?				
8.	Waren die Teutonen ein germanisches Volk?				
9.	Wann war der 1. Weltkrieg?				
10.	Konnten die Römer schon das Glas herstellen?				
11.	Wer hat die Tuberkelbazillen entdeckt?				

ІНШОМОВНА ОСВІТА

12.	Wie hieß der deutsche Erfinder des Computers?				
13.	Wie hoch ist die Temperatur des Menschen nach der Skala von Fahrenheit?				

Jetzt frage deinen Partner/deine Partnerin und kreuze seine/ihre Antworten an!

Redemittel: A: Weißt du, wo...(ob...) usw.?

B: Ja, .../ Nein./ Keine Ahnung.

Dann erzähle der Klasse, was dein Partner/ deine Partnerin weiß oder nicht weiß: „Er/ sie weiß, wo...“, aber er/ sie weiß nicht, ob...“

Diskutiere die Antworten in der Klasse! Wer hat am meisten gewusst?

Широкі можливості для створення інтерактивних вправ надає сервіс LiveWorksheets:

Вправа «Wenn-Sätze»:

<https://www.liveworksheets.com/node/7073875>

Thema: Der Winter. Das Wetter.

Bilde Wenn-Sätze! Muster: *Wenn der Winter kommt, laufen die Kinder Ski.*

Wenn der Winter kommt, ...

Es schneit.

Es ist kalt.

Es ist windig.

Der Wind ist kalt.

Der Wind ist frostig.

Der Frost ist stark.

Alles ist weiß.

Die Sonne scheint nicht oft.

Die Bäume stehen ohne Blätter.

Der Himmel ist wolkig.

Im Hof liegt Schnee.

Die Kinder haben Ferien.

Die Kinder rodeln.

Die Kinder laufen Ski.

Die Jungen spielen Hockey.

Die Kinder bauen Schneemänner.

Die Kinder laufen Schlittschuh.

Die Kinder machen Schneeballschlachten.

Вправа «Wenn-Sätze-Wähle die richtige Variante»:

<https://www.liveworksheets.com/node/7073886>

Ergänze die Sätze! Verbinde die Satzteile richtig!

Wähle die richtige Variante!

1. Wenn es regnet, ...

2. Wenn ich Hunger habe, ...

3. Wenn ich Lust habe, ...

4. Wenn ich keinen Hunger habe, ...

5. Wenn es warm ist, ...

6. Wenn ich müde bin, ...

a) *gehe ich ins Grüne.*

b) *esse ich nicht gern Nudeln.*

c) *spiele ich gern Fußball.*

d) *esse ich Käse mit Brot.*

e) *ziehe ich einen Regenmantel an.*

f) *schlafe ich sofort ein.*

g) *ziehe ich ein T-Shirt an.*

h) *bleibe ich daheim vor dem Fernseher.*

i) *gehe ich ins Bett.*

j) *ziehe ich Gummistiefel an.*

k) *nehme ich den Regenschirm mit und gehe spazieren.*

Вправа «Satzgefügen»:

<https://www.liveworksheets.com/w/de/deutsch-als-fremdsprache-daf/7101558>

Setze die Konjunktionen *wenn* oder *als* ein.

❖ wir uns im vorigen Sommer in den Karpaten erholen, war das Wetter schön.

❖ ich in die Schule kam, war mein Freund schon im Klassenzimmer.

❖ Meine Lehrerin lobt mich immer, ich die Kontrollarbeit gut schreibe.

❖ ich im Sommer aufstehe, ist es schon hell.

❖ wir freie Zeit haben, spielen wir gerne Basketball.

❖ wir gestern in die Disko kamen, war Max schon da.

❖ wir im vorigen Sommer in die Berge fahren, war das Wetter sehr gut.

❖ sie in eine fremde Stadt kommt, besichtigt die Sehenswürdigkeiten.

Більше вправ пропоную у посібнику «Граматичні вправи з німецької мови»:

Граматичні вправи з німецької мови

Satzgefügen

Переглянути посібник можна за покликанням:

[https://docs.google.com/document/d/0B5_jK1KZR-iLdUJVRFVTOGhic00/edit?resourcekey=0-](https://docs.google.com/document/d/0B5_jK1KZR-iLdUJVRFVTOGhic00/edit?resourcekey=0-kmWMy921jodiWkuwH8Uv4w)

[kmWMy921jodiWkuwH8Uv4w](https://docs.google.com/document/d/0B5_jK1KZR-iLdUJVRFVTOGhic00/edit?resourcekey=0-kmWMy921jodiWkuwH8Uv4w)

ChatGPT: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ольга ЛАБАЙ,
учитель англійської мови
комунального закладу загальної середньої освіти
«Лицей №17 Хмельницької міської ради»

Чому сучасні технології важливі у вивченні англійської мови?

Стрімка глобалізація та процеси інтеграції в ЄС не залишають сумнівів у тому, що англійська мова є «must have» у сучасній Україні. Відтак, учитель іноземної мови перебуває в пошуку найефективнішого підходу та додаткових стимулів, аби залучити покоління Z та A до навчального процесу на 100%. Наразі найпопулярнішими освітніми інноваціями є використання онлайн-платформ, соціальних мереж, мобільних додатків, програм та інших новітніх технологій, що забезпечують розвиваюче, інтерактивне, проєктне та дистанційне навчання англійській мові. У цьому ж контексті, ChatGPT – новий «двигун», що стає додатковим інструментом у процесі навчання англійської мови.

Що таке ChatGPT?

ChatGPT - це скорочення від Chat Generative Pre-Trained Transformer - штучний інтелект, створений компанією OpenAI. Це інструмент, який може виробляти інформацію на основі конкретного запиту користувача. Цей інструмент перебуває у процесі розробки та удосконалення, оскільки містить інформаційні оновлення лише до 2021 року та містить мало оновленої інформації за 2022 - 2023 роки. Тому досі залишаються питання щодо достовірності деяких відповідей. Однак, він чудовий у діалогах та адаптивних відповідях, тому його варто використовувати у навчальному процесі.

Які основні можливості ChatGPT?

ШІ генерує різноманітні тексти, відповіді на запитання, коментарі, надає загальну інформацію на різноманітні теми на основі даних, внесених до січня

2022 року, допомагає з перекладом речень або фраз на інші мови, створює вірші, оповідання, діалоги тощо. Проте, слід пам'ятати, що ChatGPT має свої обмеження, такі як генерування неправильної інформації або хибної інтерпретації запитання.

Які є переваги використання Chat-GPT у вивченні англійської мови?

Використання цього сучасного інструменту полегшує процес вивчення англійської, забезпечуючи користувачам доступ до корисних інформаційних джерел та можливість спілкування, оскільки ChatGPT допоможе учням отримувати практичний досвід в спілкуванні англійською і покращувати свої мовні навички, для вивчення нової лексики та граматичних явищ, а також для покращення навичок читання та письма на англійській мові.

Як може вчитель англійської мови використовувати Chat-GPT?

В OpenAI описали такі способи використання ChatGPT реальними вчителями, серед яких: рольові ігри, створення навчальних матеріалів, надання допомоги з англійської мови учням, які не володіють нею, а також навчання критичного мислення. Вчителі також можуть використовувати письмові та розмовні навички ChatGPT для створення вікторин, тестів, планів уроків на основі матеріалів навчальної програми.

Пропоную розглянути деякі способи використання ШІ в навчальному процесі.

⇒ **Створення навчальних ігор.** ChatGPT може створювати навчальні ігри, наприклад, - вікторину для закріплення вивченого лексичного або граматичного матеріалу. Такі вікторини також стануть у нагоді під час створення ігор на такій платформі, як Kahoot.

ІНШОМОВНА ОСВІТА

Certainly! Here's a quiz on the topic of "Clothes" for ten-year-old ESL students:

1. What do you wear on your upper body in cold weather?
  - a) Hoody
  - b) T-shirt
  - c) Jumper

• Correct answer: c) Jumper
2. Which clothing item do you wear on your legs that is not trousers?
  - a) Skirt
  - b) Jeans
  - c) Leggings

• Correct answer: c) Leggings
3. What do you put around your neck to keep warm?
  - a) Belt
  - b) Scarf
  - c) Shoes

• Correct answer: b) Scarf

⇒ **Розробка навчального контенту.** ШІ згенерує ідеї для проведення уроків з певної теми, створить вправи за заданим алгоритмом, схеми, таблиці, підшукає ідіоми та надасть їх визначення. Наприклад, можна запропонувати ШІ згенерувати ідеї для цікавого початку уроку англійської мови на тему «Здоров'я» для учнів 6 класу.

1. **Brainstorming and Mind Mapping:** Initiate the topic by brainstorming ideas related to health. Ask students to create mind maps with words and phrases associated with health, such as exercise, nutrition, mental health, hygiene, etc. This can serve as a visual introduction to the various aspects of health.
2. **Discussion on Healthy Habits:** Engage the class in a discussion about healthy habits and their importance. Encourage students to share their daily routines and identify habits that contribute to their well-being. This could lead to a group discussion or a short presentation by each student on their healthy practices.
3. **Vocabulary Development:** Introduce health-related vocabulary words in English, such as "balanced diet," "fitness," "wellness," "stress," etc. Create flashcards or interactive activities to reinforce these new words, perhaps through games or word puzzles.
4. **Reading and Comprehension:** Provide age-appropriate reading materials on health-related topics, such as articles, stories, or short passages. After reading, initiate a discussion to check understanding.
5. **Writing Prompts:** Assign writing tasks related to health. For example, students could write essays on the importance of physical exercise, keeping a healthy diet journal for a week, or creating a fictional story about characters making healthy choices.
6. **Guest Speakers or Videos:** Invite health professionals or show educational videos to give students a deeper insight into various health topics. This can add real-world context and expertise to the lessons.
7. **Creative Projects:** Encourage students to create posters, infographics, or presentations illustrating the key aspects of health they've learned. This can blend artistic skills with the knowledge they've acquired.
8. **Cultural and Cross-Curricular Connections:** Explore how different cultures perceive health and well-being. Integrate health-related themes into other subjects, such as science (body systems), math (nutrition calculations), or social studies (global health disparities).
9. **Reflection and Goal Setting:** Conclude the initial session by encouraging students to reflect on what they've learned and how they plan to apply their knowledge.

⇒ **ШІ-порадник.** Він також може надати поради для вивчення тем та кращого засвоєння матеріалу. Наприклад, ШІ було поставлено завдання надати пораду стосовно того, як краще учням 6 класу засвоїти вживання the Present Perfect Simple. Застосовуючи ці стратегії, учні зможуть правильно використовувати різноманітні граматичні форми.

Certainly! To help students grasp the Present Perfect Simple tense effectively:

1. **Usage Explanation:** Start by explaining the context and usage of Present Perfect Simple. Discuss its connection to past events with present relevance.
2. **Examples:** Provide various examples that highlight the use of this tense, linking past actions to the present or expressing experiences.
3. **Timelines and Context:** Visual aids such as timelines or diagrams can demonstrate the connection between past actions and their relevance in the present moment.
4. **Practice Exercises:** Engage students with exercises that prompt them to form sentences using this tense. Activities like fill-in-the-blanks, matching, or creating their own sentences can solidify understanding.
5. **Real-life Situations:** Relate the usage to real-life scenarios or stories, making it easier for students to connect the tense to their experiences.
6. **Regular Practice:** Encourage consistent practice through homework or in-class activities to reinforce the concept.
7. **Comparisons and Contrasts:** Highlight the differences between Present Perfect Simple and other tenses, emphasizing when and why this tense is used instead of others.

⇒ **Створення креативних завдань.** Буває, що нам бракує часу на творчість і створення креативних завдань через рутинну роботу. Зараз із цим допомагає ChatGPT. Він у жодному разі не замінює нас, але дає змогу автоматизувати ті завдання, що забирають час і сили. Наприклад, чату було запропоновано створити креативні завдання для учнів 9 класу на тему «Подорожі».

Такі завдання мотивують та зацікавлюють учнів, сприяють збагаченню їх словникового запасу та покращують комунікацію англійською мовою.

Please, make creative tasks on the topic Travelling for 15-year - old esl students as if you are a teacher of English

Sure, here are some creative tasks on the topic of traveling for ESL students around 15 years old:

Task 1: Destination Postcard

Ask students to choose a dream travel destination. Have them create a postcard for a friend or family member, describing the place they want to visit. Encourage the use of adjectives to depict the location's beauty, culture, and attractions.

Task 2: Travel Itinerary

In groups, have students plan a week-long trip to a city or country they'd like to explore. They can create a detailed itinerary including places to visit, activities to do, and meals to try. Each group presents their itinerary to the class, promoting discussion and vocabulary use related to travel and schedules.

Task 3: Interview with a Traveler**Task 3: Interview with a Traveler**

Arrange an interview-style activity where students pair up. One student plays the role of a seasoned traveler while the other acts as an interviewer. They ask questions about the traveler's experiences, favorite destinations, and cultural encounters. This encourages conversation practice and vocabulary related to travel experiences.

Task 4: Travel Brochure Creation

Provide images or descriptions of different travel destinations. In pairs or individually, have students create a travel brochure for a chosen place. This task helps them learn to write persuasively, using descriptive language and engaging vocabulary to attract potential travelers.

Task 5: Travel Blog Entry

Ask students to write a blog entry as if they just returned from an exciting trip. They can describe their experiences, the people they met, and the adventures they had. Encourage the

ІНШОМОВНА ОСВІТА

⇒ **ШІ як співрозмовник.** Учні поспілкуються із ШІ на задану тему, створюючи різноманітні діалоги на визначену тематику, і одночасно покращують комунікативні навички.

	As of my last knowledge update in January 2022, David Beckham is involved in various activities. He's known for his business ventures, including co-ownership of the Inter Miami CF soccer team and involvement in various philanthropic efforts. He also continues to be a public figure, involved in fashion, modeling, and ambassadorial roles within the football community. However, his current day-to-day activities might have evolved since then.
	What is his family?
	David Beckham is married to Victoria Beckham, a former Spice Girl known as "Posh Spice." They have four children: Brooklyn, Romeo, Cruz, and Harper.
	How do they spend their free time?
	David Beckham and his family have been seen engaging in various activities during their free time. They enjoy sports, attending events, spending time together, traveling, and supporting each other's endeavors. Additionally, David is known for his passion for art, fashion, and supporting charitable causes.
	Thank you!
	You're welcome! If you have any more questions or need further information, feel free to ask.

⇒ **ШІ - помічник в оцінюванні.** Учні спілкуються з Chat-GPT на визначену вивчену навчальну тему, а потім просять оцінити рівень їхніх знань.

Безумовно, виконуючи завдання з допомогою чат-бота, учні мають дотримуватися певних правил:

- Використовуйте Chat-GPT як допоміжний інструмент у навчанні.
- Надавайте чіткі вказівки, якщо вам потрібні розгорнуті відповіді.
- Завжди перевіряйте достовірність інформації, яку надає ця платформа.
- Аналізуйте та критично оцінюйте отриману інформацію.

Заборонено ☹ :

- Не використовуйте ШІ для academic cheating.
- Не використовуйте надану інформацію без перевірки.

Загалом, існує безліч способів використання ШІ. Майже все, на що вистачить фантазії вчителю, можливо згенерувати, виконати, перевірити з допомогою Chat-GPT.

Аналогічно, є чимало програм на основі ШІ, однак неможливо використовувати усі інструменти одночасно. Тому вчителю важливо вибрати той, що є найкориснішим та найефективнішим у його роботі. Саме тоді можна отримати якісний результат.

Використання сучасних технологій, включно з Chat-GPT, вже є нашою реальністю та трендом в наданні цікавої та ефективної освіти. Враховуючи результати мого дослідження, цілком погоджуюся із твердженням журналістів Wall Street Journal, що Chat-GPT має великий потенціал, і є чудовим допоміжним варіантом для дослідження та навчання, але він не повинен бути єдиним ресурсом під час навчального процесу.

Список використаних джерел:

- 6 варіантів, як ChatGPT може допомогти вчителю англійської. [Електронний ресурс]. - URL: <https://grade.ua/uk/blog/6-variantov-kak-chatgpt-mozhet-pomoch-uchitelyu/>
- OpenAI випустила гайд для вчителів щодо використання у навчанні ChatGPT: у чому рішення. [Електронний ресурс]. - URL: <https://rubryka.com/2023/09/05/openai-vypustyla-gajd-dlya-vchyteliv-shhodo-vykorystannya-u-navchanni-chatgpt-u-chomu-rishennya/>
- Чат-бот GPT для вивчення англійської. [Електронний ресурс]. - URL: <https://englishprime.ua/uk/chat-bot-gpt/>
- English language education in the era of generative AI: our perspective. [Електронний ресурс]. -URL: <https://www.cambridgeenglish.org/Images/685411-english-language-education-in-the-era-of-generative-ai-our-perspective.pdf>
- Innovations in learning technologies for English language teaching edited by Gary Motteram British Council, 2013. ■

ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ SOFT SKILLS (М'ЯКИХ НАВИЧОК) НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Ольга ЛАЗОВСЬКА,
директор,
учитель української мови
Комунального закладу загальної середньої освіти
«Лицей №7 Хмельницької міської ради»

Наша молодь все більше потребує розвитку життєвих навичок, або *soft skills*, щоб бути конкурентоспроможними й успішними.

Нове покоління – це потужний ресурс кожної держави, це згусток інновацій, нестандартності, креативності, який дасть ефект лише за зміни підходів до процесу навчання, адже академічні знання – лише маленька частина того, що потребує успішна особистість для самореалізації. Статистика доводить, що часто, незважаючи на високі академічні бали, випускники не можуть пройти співбесіду через брак «м'яких навичок» – *soft skills*. ВООЗ та ЮНІСЕФ окреслюють 10 топ-навичок:

- Самосвідомість
- Співпереживання
- Прийняття рішень
- Керування емоціями
- Вирішення проблем
- Керування стресом
- Креативне мислення
- Спілкування
- Критичне мислення
- Міжособистісні взаємини [1].

У методичних рекомендаціях Міністерства освіти та науки України щодо викладання української мови йдеться про те, що вчитель для формування ключових компетентностей зосереджує зусилля на розвитку загальнопредметних умінь (працювати з інформацією, аналізувати, синтезувати, порівнювати, узагальнювати, висловлювати припущення і робити висновки), а також навчає учнів розв'язувати проблеми, працювати в команді, приймати рішення, ефективно спілкуватися, генерувати нові ідеї, сприяє розвитку критичного мислення й емоційного інтелекту [2]. Усі ці категорії об'єднує поняття «м'які навички», тому досить актуальним є розгляд практичного аспекту реалізації розвитку *soft skills*, зокрема на уроках української мови.

Отже, для початку розглянемо поняття *hard* та *soft skills*. ***Hard skills*** – в перекладі з англійської – «жорсткі» навички. Це професійні навички, яких можна навчити і які можна виміряти. Для навчання *hard skills* потрібно засвоїти знання та інструкції з використання цих навичок, а якість навчання можна перевірити за допомогою іспиту. Наприклад, набирання тексту на комп'ютері, водіння автомобіля, читання, використання комп'ютерних програм тощо [1].

Soft skills – в перекладі з англійської – «м'які» навички. Це універсальні компетенції, які не піддаються кількісному вимірюванню. Іноді їх називають особистими якостями, тому що вони залежать від характеру людини і формуються особистим досвідом. Прикладом є такі соціальні, інтелектуальні та волевові компетенції, як комунікабельність, вміння працювати в команді, креативність, пунктуальність, врівноваженість [4].

Soft skills – це безліч варіантів поведінки, які допомагають людям у роботі, а також успішно соціалізуватися – взаємодіяти з іншими людьми, навіть якщо ця взаємодія відбувається не особисто, а через інтернет, по телефону або листуванням. Також *soft skills* часто називають навичками роботи з людьми, або міжособистісними навичками. На противагу *hard skills*, до яких належать технічні навички та вміння виконувати певні функціональні завдання, *soft skills* застосовуються в будь-якій індустрії, будь-якій професії, будь-якому виді діяльності та будь-якій взаємодії між людьми. Часто кажуть, що *hard skills* допоможуть вам взяти інтерв'ю, а от *soft skills* – отримати й зберегти роботу або навіть створити власну компанію [3].

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ГАЛУЗЬ

Величезна маса інформації, замкнений світ соціальних мереж, нерозуміння емоцій, труднощі в побудові взаємин – це проблеми, з якими стикаються наші діти в сучасному світі. І саме «м'які» навички допоможуть подолати ці труднощі.

Із 2019 року в світі триває дослідження соціально-емоційних навичок (ДоСЕН) у 10-річних та 15-річних дітей у 15 країнах, під час якого вимірюють 17 м'яких навичок: широта кругозору, сумлінність, емоційна стабільність, здатність до співробітництва, мотивація досягати цілей тощо. У 2023 році Україна вперше візьме участь у такому дослідженні.

У своїй роботі з учнями на уроках української мови зосереджую увагу на тренуванні таких soft skills.

Соціальні навички:

- ✓ спілкування з однокласниками;
- ✓ спілкування з учителями;
- ✓ спілкування з батьками, родичами;
- ✓ спілкування в соціальній ситуації.

Вправи:

- мовні ігри – створення соціальних ситуацій – розвиток діалогічного мовлення;
- сторітелінг – прослуховування та обговорення історій, складання історій за поданими картинками, картками;
- «навчаючи – вчуся» – учні пояснюють матеріал один одному;
- «допомога залу» – учні мають можливість один раз попросити клас підказати під час виконання діагностичних робіт.

Наприклад, на уроці розвитку зв'язного мовлення у 5 класі «Особливості побудови твору-опису предмета» можемо використати вправу «Вражаюча реклама»: учні дістають предмет (олівець, гумку, чашку тощо) з торбинки/коробки і повинні за певний час прорекламувати його, представити в цікавому, нетрадиційному вигляді/використанні [3].

Самопрезентація:

- ✓ мова тіла;
- ✓ мовлення;
- ✓ невербальна комунікація;
- ✓ упевненість.

Вправи:

- «Займи позицію» – учні вибирають варіант «за», «проти», «складно визначитися» щодо того чи іншого питання. Групи, які утворилися, повинні довести, чому саме така їхня позиція.

- Метод TED-лекцій – короткі емоційні виступи з питання, яке обговорюється.
- Дебати – обмін думками між двома сторонами.
- Дискусія – обговорення проблеми та пошук шляхів її подолання.
- Доповіді – усні повідомлення на певну тему.

Наприклад, на уроці розвитку зв'язного мовлення в 6 класі на тему «Складання й розігрування діалогів» можна використати вправу «Співбесіда», під час якої учні працюють у парах «претендент на роботу» і «роботодавець», витягують свої ролі, складають й розігрують діалог, а потім міняються ролями [1].

Робота в команді:

- довіра;
- співпраця;
- доброчесність;
- гнучкість;
- адаптація;
- співпереживання.

Вправи:

- робота в групах;
- робота в парах;
- світове кафе – техніка роботи в групі, напрацювання багатьох рішень шляхом переходу груп від одного майданчика до іншого та виконання певних завдань;
- метод проєктів.

Відповідальність:

- самодисципліна;
- організація часу;
- прийняття рішень.

Вправи:

- «Таймер» – виконання завдань за певний час.
- «Помідор» – чергування часу роботи й відпочинку [3].
- «Незакінчена історія» – завершити/почати історію.
- Цілепокладання за SMART (ціль повинна бути конкретна, вимірювана, досяжна, актуальна і визначена в часі).
- «Валіза в дорогу» – на початку уроку/вивчення теми учні «збирають речі», які їм будуть потрібні, щоб опанувати тему.
- Вправа «7 хвилин» – підходить для будь-якого класу. Учитель розробляє завдання, які передбачають виконання саме за 7 хвилин, обов'язково ставить таймер. Систематичне використання цієї вправи навчить учнів відчувати час.

Креативне/критичне мислення:

- ✓ ставити питання, визначати проблеми;
- ✓ аналізувати, порівнювати, синтезувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел;
- ✓ розглядати з різних сторін, висувати альтернативи та оцінювати їх;
- ✓ формулювати аргументи, робити свідомий вибір на основі власних суджень;
- ✓ генерувати оригінальні ідеї.

Вправи:

- «Біном» – придумати 10 речень, де б використовувалися 2 абсолютно не пов'язані між собою слова.
- «Якби...» – продовжити речення «Що було б якби...».
- «Дерево передбачень» – придумати передбачення до нової теми, до очікувань від уроку тощо.
- «Асоціації» – підібрати слова-асоціації до понять.
- Кластер – метод структурування інформації.
- Тонкі й товсті запитання – тонкі передбачають однозначну відповідь так/ні, товсті – розширену.

Наприклад, креативне мислення розвиваємо на уроках зв'язного мовлення у 8-11 класах за допомогою вправи «Шістьма словами», яка в основі має найкоротше оповідання Е. Хемінгуея «Продаються дитячі черевики. Не ношені, в оригіналі: «For sale: baby shoes, never worn». Учням пропонуємо викласти одним реченням з 6 слів враження від мандрівки, вистави, фільму тощо [3].

Критичне мислення розвиваємо на уроці розвитку зв'язного мовлення у 5 класі «Усний переказ повідомлення в ЗМІ», використовуючи вправу «Злови фейк»: учні працюють у групах, одна група створює фейки та маскує їх за правдивими новинами, інша група повинна «впіймати» неправдиву інформацію [6].

Креативне мислення розвиває вправа «Намалюй правило»: учні візуалізують вивчені правила за допомогою малюнків, колажів тощо.

Емоційний інтелект:

- ✓ емпатія;
- ✓ уміння керувати емоціями;
- ✓ стресостійкість.

Вправи:

- техніки ненасильницького спілкування – базуються на думці, що всі люди здатні співчувати, одна з базових потреб – потреба в співчутті, всі вчинки пояснюються цим;
- казкотерапія – прослуховування спеціально підібраних казок;
- арт-терапія – елементи образотворчого, музичного мистецтва на уроках української мови;
- «Барометр уроку» – складання емоційної картинки уроку на початку/ в кінці тощо.

Наприклад, на уроці в 6 класі з теми «Абстрактні й конкретні іменники» доречно використати вправу «Емоційні пари»: учитель готує картки з назвами емоцій, які можна поєднати в пари. Учні повинні без слів показати емоцію та знайти свою пару.

На уроці в 9 класі «Складнопідрядні речення з підрядними з'ясувальними» можна використати вправу «Щоденник вдячності»: учні записують принаймні 3-4 речі, за які вони сьогодні вдячні: «Я вдячний, що...», «Я вдячний за те, що...» [3].

Список використаних джерел:

- Бондарчук І. *Soft skills, або «м'які навички для навчання та роботи* / І. Бондарчук. – Київ: «Видавнична група «Шкільний світ», 2020. – 120 с.
- Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20se rednya/metodichni%20recomendazii/2022/08/20/01/Dodatok3-5.klas-ukr.mova.6-11.klasy-ukr.mova.20.08.2022.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20se%20rednya/metodichni%20recomendazii/2022/08/20/01/Dodatok3-5.klas-ukr.mova.6-11.klasy-ukr.mova.20.08.2022.pdf)
- Матеріали онлайн-курсу «Практикум з розвитку м'яких навичок» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/etrty>.
- М'які навички [Електронний ресурс]. Матеріал з Вікіпедії. – 2023. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96-%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B8>
- Нова українська школа: путівник для вчителя 5-6 класів: навчально-методичний посібник / за ред. А.Л. Черній. Рівне: РОІППО, 2022. 168 с.
- Шкуринська Т. Розвиток м'яких навичок шляхом інтеграції медіаграмотності в освітній процес [Електронний ресурс]. – 2023 – Режим доступу: <https://medialiteracy.org.ua/rozvytok-m-yakyh-navychok-shlyahom-integratsiyi-mediagramotnosti-v-osvitnij-protses/>

ВІД ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЧЕРЕЗ ПЕДАГОГІЧНУ МАЙСТЕРНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ТА ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

Валентина ВІЛЬБИЦЬКА,
учитель географії
Хмельницької середньої
загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №24

Освітній процес – це цілий життєвий світ, динамічна система взаємодії вчителя й учнів. Сучасний заклад освіти створює умови не тільки для передачі знань з основ наук, а й для розвитку дитини, становлення її як особистості та найвищої цінності суспільства. Організатором освітнього процесу є Учитель, Майстер своєї справи. Він формує в учнів уміння самостійно мислити, розвиває творчість та ініціативу, виховує відповідальних громадян суспільства.

Ще на початку своєї педагогічної діяльності задумувалась над тим, що таке майстерність учителя, педагогічна майстерність, як стати Майстром учительської справи, з яких складових складається педагогічна майстерність учителя?

З часом розуміла, що не лише знання навчального предмета, методики його викладання, психологічна освіченість потрібні моїм учням. Вони очікують від мене ще чогось. Чого?

Відповідь на такі запитання отримувала поступово. Педагогічний досвід колег і відомих педагогів, опрацювання методичної і фахової літератури, систематична самоосвіта, відвідані відкриті уроки підказували мені думку про те, що педагогічною майстерністю можна оволодіти, якщо, насамперед, маєш бажання постійно сам вчитися, удосконалюватися в професії, хочеш стати Майстром. А ще – бажання і радість від спілкування з дітьми, бути цікавим для них, мати довірливе ставлення вихованців до мене і до мого навчального предмета, до географії.

Такий підхід до розуміння суті педагогічної майстерності ще розуміють як *духовність учителювання, учительський дух, духовність учителя*. Духовний учитель творить особливий дух на уроці, атмосферу довірливості і взаєморозуміння, задоволення від процесу навчання, віру вчителя у здібності кожного учня і, як наслідок, успішність у навчанні, доброта в очах дітей, впевненість у їх діях. Учитель-творець запалює творчість учнів, радіє їхнім досягненням.

Знаю, що складових педагогічної майстерності безліч. Але сьогодні для мене педагогічна майстерність – це і ґрунтовне знання свого предмета, інтеграція географічних знань із знаннями інших предметів, формування цілісної географічної картини світу. А також уміння мотивувати учнів вчити географію, оволодіння і правильний вибір ефективних освітніх технологій, методик, форм, прийомів і засобів навчання, уміння чітко уявити собі, яким має бути результат навчання і як досягти позитивного результату.

Педагогічна ідея мого досвіду полягає у пошуку й активному використанні інноваційних освітніх технологій і поширенні їх у професійному середовищі, удосконаленні педагогічної майстерності для формування ключових компетентностей (інформаційно-цифрової, соціальної і громадянської, підприємливості та фінансової грамотності, загальнокультурної й екологічної грамотності тощо) та предметної географічної компетентності учнів, яка визначається як здатність до застосування здобутих географічних знань, умінь і навичок, ціннісних установок та специфічного географічного мислення, сформованих на підґрунті здібностей і життєвого досвіду учнів, які необхідні для оптимальної діяльності в

ПРИРОДНИЧА ГАЛУЗЬ

навколишньому середовищі та успішної самореалізації в соціумі, передбачення наслідків такої діяльності та розв'язання власних життєвих завдань і проблем, облаштування особистого життя, формуванням в учнів потреби у неперервній освіті.

Географія – найцікавіший предмет у школі, який дарує дитині чарівний світ природи, занурює її у своєрідну казку мандрів та подорожей. Прагну кожен урок зробити незвичайним, щоб якнайкраще донести до учнів власні знання, навчити їх творчо працювати, розвивати їх практичні вміння й навички та прищепити любов до природи, людей і рідного краю. Разом з тим використовую безмежний потенціал уроку географії для формування моральних норм і цінностей.

Інтегрую сучасні педагогічні технології компетентнісного, особистісно-орієнтованого, проєктного, інтерактивного, проблемного навчання на основі постійного розвитку критичного мислення учнів, що дає змогу розвивати здібності, а значить формувати творчу, самодостатню особистість.

Система освіти орієнтує сучасного вчителя на використання у роботі різноманітних технологій, які дають можливість оптимізувати, інтенсифікувати освітній процес.

Використання авторського **електронного посібника «Оболонки Землі»** дає можливість здійснювати інтенсифікацію навчання географії шляхом застосування основних схемних і знакових моделей навчального матеріалу. Використовуючи сигнальні загадки, на основі яких учні складають конспект у вигляді схем, знаків, «легальних шпаргалок» тощо.

Ознайомитися з посібником можна за покликанням:

<https://drive.google.com/drive/folders/1xbXCCXODFwjU6cN8MIIRxwOOxFLmyXqK>

Робота з сигнальними загадками, сигнальними схемами сприяє розвитку комунікативних компетентностей, оскільки опори, позначені в них, створюють у пам'яті ланцюг асоціацій і служать сигналом для відновлення розповіді, яка в цих опорах закодована.

Опорні схеми прості, зрозумілі та наочні. У них показані основні поняття і зв'язки між ними, наведені приклади географічних явищ та об'єктів. Схеми можуть бути використані на картці, в посібнику, на класній дошці, чи мультимедійній презентації або можуть створюватися разом з учнями під час пояснення нового матеріалу. Під час пояснення нового матеріалу схеми допомагають учням сприймати його в структурно-логічній послідовності і цілісності. Схеми доречні на різних етапах навчання: при введенні нового матеріалу, при закріпленні і повторенні навчального матеріалу, при підготовці до ЗНО та ін..

Особливе місце надаю роботі з матеріалами особистого блогу вчителя географії. Основна мета цього ресурсу - допомогти учням успішно підготуватися до уроків, контрольних робіт, конкурсів, олімпіад.

Блог вчителя географії Вільбіцької В.П.:

<https://vilbitskageo.blogspot.com/p/blog-page-4.html>

Я впевнена у тому, що праця справжнього вчителя – це творчість, переплетена з любов'ю. Саме так, а не інакше. Бо ж недарма доля визначила нам найсвятішу професію на землі. ■

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

**Ілона БОЧКО,
вчитель географії
комунального закладу загальної середньої освіти
«Ліцей №17 Хмельницької міської ради»**

Національною доктриною розвитку освіти у XXI столітті, Концепцією загальної середньої освіти визначено основне завдання сучасної школи - формування творчої особистості, здатної самостійно використовувати здобуті знання у нестандартних умовах. На підставі компетентнісного підходу знання мають стати ключем до розв'язання проблем, забезпечення успішної самореалізації у соціумі, облаштування особистого життя. Сьогодні неможливо навчити дитину всього, значно важливіше сформувати в неї потребу в неперервній освіті. Тому зміст навчального матеріалу з географії визначено з огляду на корисність та потрібність його застосування у повсякденному житті. А це потребує від учителя - географа діяльності, спрямованої на формування в учнів ключових компетентностей. Завдання школи - не лише дати певний обсяг знань, а й підготувати випускника до професійної та особистої самореалізації в умовах сучасного соціально-економічного, інформаційно-комунікативного простору.

Головною ідеєю досвіду є розробка інноваційної моделі організації діяльності учнів при вивченні географії в школі на основі аналізу досягнень сучасної психології та педагогіки, а також авторських надбань. На практиці вона втілюється через організацію діалогічної взаємодії вчителя й учнів, розвитку системного творчого мислення, формування вмінь та навичок дослідження тощо. При цьому відбувається реалізація діяльнісного особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів до здобуття знань, з позиції яких поняття «дослідницька діяльність» визначається як інтеграційна складова компетентності. Вона характеризується єдністю знань щодо цілісної картини світу, вмінь, навичок наукового пізнання, ціннісного ставлення до його результатів, що забезпечує самовизначення, самореалізацію й саморозвиток особистості.

На жаль, іноді доводиться спостерігати ситуацію, описану В.А.Сухомлинським: *«Страшна це небезпека - неробство за партою: неробство шість годин щодня, неробство місяці й роки. Це розбецує, морально калічить людину - і нічого не може відшкодувати того, що упущено в найголовнішій сфері, де людина повинна бути трудівником, - у сфері думки».*

Перед учителем географії з'являється потреба вчити дітей не технічному засвоєнню знань та їх відтворенню, а залучати учнів до практичної діяльності щодо

застосування отриманих географічних знань і вмінь у повсякденному житті тощо. У процесі засвоєння знань важливо, чи навчив учитель дітей учитись, дивуватись, радіти навколишньому світу, оригінально мислити; чи виховав він у своїх учнів інтерес до пізнання суті явищ та предметів.

Для розвитку пізнавального інтересу необхідно творчо застосовувати принципи і методи на основі дослідження, розвивати в дітей потреби в самоосвіті. Вивчення географії потребує використання засобів масової інформації, це розвиває географічний кругозір учнів, дозволяє пов'язувати поточні події з навчальним матеріалом курсу, підвищує інтерес учнів до предмета.

Результати навчання у школі великою мірою залежать від того, наскільки уміло вчитель застосовує засоби навчання. Найефективнішим засобом виховання і навчання дітей є дослідження, які доповнюють традиційні форми навчання. Коли дитина сама досліджує те чи інше явище, спостерігає всі етапи становлення і розвитку явища чи предмета, вона розуміє, що відбувається, запам'ятовує і робить висновки. Це сприяє розвитку дослідницької компетентності та розвитку практичних умінь і навичок самостійної роботи, що сприятимуть активній соціально-відповідальній поведінці учнів у географічному просторі країни та подальшому розвитку в учнів навчально-пізнавальної компетенції і формуванню ціннісно-сислової та соціально-професійної компетенції.

Дослідження - це самостійне розв'язання учнями нової для них проблеми з використанням спостереження, опису, порівняння, самостійного аналізу фактів, формування висновків. Дослідницька робота включає наступні етапи: підготовчий, робота над дослідженням, аналіз і оформлення результатів, презентація дослідження. Під час виконання досліджень учень набуває дослідницьких компетенцій: вміння аналізувати, класифікувати, систематизувати отримані результати. Важливою умовою для розвитку дослідницьких компетенцій є створення розвиваючого оточення, яке сприяє формуванню в учнів внутрішньої мотивації по розв'язанню проблем з наукової та життєвої точки зору.

ПРИРОДНИЧА ГАЛУЗЬ

5. Висловіть свою думку: «Хто має відповідати за сучасний стан природного комплексу?»

- А. міська влада ;   Б. міські екологічні організації;
В. ти особисто ;   Г. інше (вказати _____)

6. Обговоріть результати міні анкетування, наголосіть на відповідальності кожного з нас за стан природного комплексу.

Дослідницька лабораторія
Завдання 2:

- Відберіть дві ключові ділянки для дослідження в межах пришкольного лісопарку розміром 2 м на 2 м поблизу автодороги, на відстані 15-20 м. Позначте їх на плані місцевості школи.
- Проведіть дослідження невибагливої рослини кульбаби (*Taraxacum officinale*). за критеріями, що наведені у таблиці 2 «Дослідження рослини»:

Точка дослідження	Відстань від дороги, м	Кількість рослин, шт.	Висота рослин, см	Довжина листя, см	Частка потворних форм, %	Фаза розвитку
1						
2						

Вказівка: потворні форми оцінюють за порізаністю листя, фази розвитку – починає зацвітати або цвіте.

3. Сфотографуйте або замалюйте рослини двох ключових ділянок, встановіть взаємозв'язки між світлом, вологістю, ґрунтом, господарською діяльністю людини і станом кульбаби (*Taraxacum officinale*).

4. Уяви, що тебе призначили відповідальним за озеленення шкільного подвір'я, напиши план своїх дій і намалюй новий проєкт.

Додаток Б
Польовий щоденник

Складання опису одного з природних комплексів своєї місцевості

«Чи зацвіте кульбаба навесні?»

Дата: _____ . П.І.Б. _____.

Клас _____.

Опис району спостереження:

Назва природного комплексу:

Міні-анкета:

1. _____ тому що _____.

2. Компоненти ПК: _____.

3. Оцінка природного комплексу

Природні компоненти	Шкала оцінки		
	1 бал	2 бали	3 бали
Повітря			
Вода			
Рельєф			
Ґрунти			
Рослинний світ			
Тваринний світ			

4. Я вважаю, що за сучасний стан природного комплексу _____ тому що _____.

Дослідницька лабораторія

Я обрав ділянки (вказати на плані): _____.

Результати дослідження

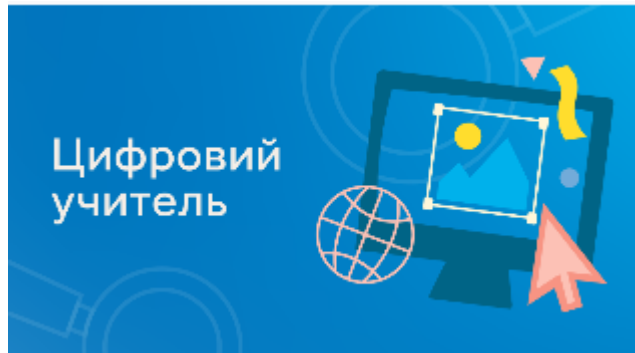
Точка дослідження	Відстань від дороги м	Кількість рослин, шт.	Висота рослин, см	Довжина листя, см	Частка потворних форм, %	Фаза розвитку
1						
2						

Фото процесу дослідження

Висновок: _____.

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ

ОНЛАЙН-КУРС ДЛЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ НАВИЧОК «ЦИФРОВИЙ УЧИТЕЛЬ»

Курс розроблений ЮНЕСКО у співпраці із студією онлайн-освіти EdEra та Інститутом освіти для миру та сталого розвитку ім. Махатми Ганді ЮНЕСКО (MGIEP) за підтримки гранту Google.org та Міністерства освіти і науки України.

Курс «Цифровий учитель» створено для підтримки дистанційного і змішаного навчання в Україні.

Програма курсу містить сім модулів з доступом до практичних вправ, тестів та додаткових ресурсів. Це полегшує створення актуального та захопливого досвіду навчання. Зміст також стосується аспектів психічного здоров'я, психосоціальної підтримки, соціального та емоційного навчання.

Структура онлайн-курсу:

- Вступ
- Навігація цифровим простором
- Цифрова педагогіка
- Універсальний дизайн навчання в освітньому процесі
- Оцінювання в цифровому світі
- Цифрова комунікація та взаємодія в освітньому процесі
- Управління класом у цифровій педагогіці
- Соціально-емоційне навчання

Навчання на курсі безкоштовне. Слухачі мають можливість отримати сертифікат про підвищення кваліфікації на 1 кредит ЄКТС.

[ПРОГРАМА КУРСУ:](#)

[ЗАРЕЄСТРУВАТИСЯ:](#)

За матеріалами сайту:

<https://study.ed-era.com/uk/courses/course/4033>

Нашим майбутнім співавторам

Як і у кожного креативного педагога, у вас, безсумнівно, виникає безліч цікавих ідей та думок, які ви крок за кроком утілюєте в педагогічну працю: навчаєте, виховуєте, розвиваєте, впроваджуєте, формуєте. У вас є свій індивідуальний стиль проведення уроку, навчального заняття чи виховного заходу, крутецька освітня ідея, цінний досвід, перевірений часом, своя особлива манера спілкування з дітьми... Тобто, все те, що робить вас справжніми майстрами своєї справи. То ж поділіться цим досвідом зі своїми колегами:

- ✓ опишіть історію свого професійного успіху/родзинки свого педагогічного досвіду/цікаву розробку навчального заняття чи виховного заходу (обсяг – до 3-х сторінок формату А4, шрифт Times New Roman, 14 пт)
- ✓ додайте кілька цікавих світлин чи графічних зображень;
- ✓ мультимедійний контент розмістіть на Google-диску, надайте спільний доступ та додайте посилання до публікації;
- ✓ перевірте матеріал на наявність орфографічних і пунктуаційних помилок;
- ✓ не забудьте вказати свої дані (прізвище, ім'я, назву закладу освіти, посаду), додайте своє фото;
- ✓ надішліть матеріали за адресою: khmcenterteachers@gmail.com (з поміткою «Для газети») до 20 числа кожного місяця.

Ми поважаємо авторські права, тому просимо дотримуватися академічної доброчесності.

Редакція залишає за собою право редагувати отримані матеріали та не несе відповідальності за їх зміст.

Засновник

Комунальна установа Хмельницької міської ради
«Центр професійного розвитку педагогічних працівників»

Головний редактор
Оксана РАТУШНЯК
Редактор
Ірина БІГУС

З питань розміщення матеріалів звертатися за тел. +38 (097) 400-49-07, +38 (067) 7492976

Ел. пошта: khmcenterteachers@gmail.com